

EESTI POLITSEI

Ilmub 6 korda aastas, iga kahe kuu tagant.

Toimetuse ja talituse asukoht Toompea lossis, tuba 34.

Telefon 432-47.

Aadress kirjade jaoks: Tallinn, postkast 338.
Jooksev arve Eesti Panga Tallinna osakonnas nr. 543.

Nr. 4 (458)

1. juulil 1933. a.

XII aasta

Tellimise hind:		Kuulutuste hinnad:			
Aastas	Kr. 4.50	1/1 lhk.	Kr. 40.—	1/1 lhk.	Kr. 45.—
Poolaastas	" 2.25	1/2 "	" 20.—	1/2 "	" 22.50
Üksiknumber	" —.75	1/4 "	" 10.—	1/4 "	" 11.25
		1/8 "	" 5.—	1/8 "	" 5.65
		1/16 "	" 2.50	1/8 "	" 5.65

Tööraamatute seaduse eelnõu puhul.

Uusi kohustusi politseile ja omavalitsustele.

J. Klesment

Vabariigi Valitsuse poolt on esitatud Riigikogule tööraamatute seaduse eelnõu. Seaduse siht on pideva ja kindla kontrolli pidamine tööpuuduse all kannatavate kodanikkude seisukorra üle neile *abiandmise korraldamiseks hädaabitööde näol*.

Kuna seadus kavatsetakse maksma panna juba lähemal ajal ja see endaga toob kaasa rea kohustusi politseile ja omavalitsustele, ei oleks ülearune selle eelnõuga tutvumine ja lähema seisukoha võtmine juba nüüd.

On selge, et hädaabitööde korraldamine tööpuuduse vältimiseks on kannud tihti juhuslikku laadi. Töödele määramisel ei ole olnud küllaldaselt võimalusi kontrollida kõiki tööpuuduse all kannatajaid individuaalselt ning otsustada, kas kõik hädaabitöödele soovijad on tõesti puudusekannatajad. Hädaabitööd kannavad suurel määral hoolekandelist iseloomu; on vajalik, et nendele töödele võetakse ainult kodanikke, kel selleks õigus valitseva tööpuuduse tõttu ning et tõsiste puudusekannatajate asemel ei pääseks töödele isikud, kel seks pole kõige suuremat vajadust.

Esitatud eelnõu tahab selleks kaasa aidata. Eelnõu § 1 järgi peab igal töövõtjal olema tööle asumisel tööraamat. Töövõtja all tuleb mõista isikuid, kes teise isiku teenistuses seisavad ja oma vaimlise või füüsilise töö eest saavad mingisugust tasu. Tasu võib olla rahas või natuuras, kas kindla aasta-, kuu- või päevapalga näol, tükitöö alusel, preemiatena või muul viisil (§ 2). Seega on seaduse eelnõu järgi tööraamat sunduslik igasugustele töödele astumisel, olgu töö kestav või juhuslik.

Erand on tehtud § 1 järgi nende töövõtjate suhtes, kelle kindel palk on vähemalt 100 krooni kuus ning riigi- ja omavalitsuste teeni-

jate suhtes, kes teenivad kohtadel, mille tasunormid määratud kindlaks seaduse või omavalitsuste volikogude otsustega. See tähendab, need riigi- ja omavalitsuste teenijad, kelle tasu on määratud seadusega, samuti omavalitsuseteenijad, kelle tasunormid on määratud volikogude poolt, igal juhul seaduse alla ei käi.

Kõik teised töövõtjad (erateenistuses seisvad ametnikud ja töölised, samuti riigi- ja omavalitsuste töölised, riiklikkude ettevõtete teenistuses seisvad isikud jne.), käivad seaduse alla siis, kui nende kindel palk on alla 100 krooni kuus, tähendab, tööraamatuid ei ole tarvis ette näidata neil juhtudel, kui töövõtja palgatakse töödele kindla palgaga üle 100 krooni kuus. Peab eeldama, et tööraamatuid ei ole vaja ka seesugustele juhuslikkudele, mittekestvatele töödele palkamisel, kus tasu kuu kohta ületab 100 krooni.

Näib, et seaduse § 1 sel kujul maksmapanek siiski endaga toob kaasa mitmesuguseid segadusi ja arusaamatusi. Samuti näib, et mõnel korral tööraamatu nõudmine osutub otstarbetuks.

Võtame näiteks advokaadi, kes palgatakse riigiasutise juriskonsuldiks tasuga 50 krooni kuus. Seaduse täpse eeskirja järgi peaks tal olema tööraamat, kuna tema tasu ei ole määratud seadusega ja see on alla 100 krooni kuus. Advokaadi üldisest sissetulekust moodustab aga see tasu ainult väikese osa. Teisest küljest omavalitsused võivad tööraamatu kohustusest vabastada kõik töövõtjad, ka mustatöölised, võib olla isegi hädaabitöölised, sest selleks on neile vaja ainult tasunormid määrata volikogu poolt, milleks maksvate seaduste alusel ei ole takistusi.

Tööraamatu annab välja töövõtjale tema elukohta linna-, alevi- või vallavalitsus, kes peavad väljaantud raamatute kohta vastavat eriregistrit. Raamatu hinna määrab Hariduse- ja Sotsiaalminister, ja tööandja on kohustatud seda vastavale omavalitsusele tasuma.

Paragrahv 4 määrab tööraamatuse väljaandva asutise poolt tehtavad sissekanded. Ta peab sisaldama väljaandja asutise nime, töövõtja nime, eesnime, kodakondsuse, sünniaja, perekonnanaisu ja töövõtja poolt ülesantud peatööala või kutse, kui viimane olemas, tööraamatu järjekorra numbri, väljaandmise kuupäeva, väljaandja asutise pitseri ja vastavad allkirjad. Raamatu üksikasjalise vormi määrab Hariduse- ja Sotsiaalminister.

Muidugi peavad omavalitsused kontrollima kõik sissekantavad andmed ja nõudma tööraamatu saajalt vastavat dokumenti jne. Ainult tööraamatu saaja kutse võib ta sisse kanda töövõtja avalduse kohaselt. Peab nägema siin ette mõningaidki raskusi omavalitsustele. Maksva isikutõestamise ja liikumise seaduse järgi ei ole isikutunnistus sunduslik ja vaevalt saab siin kõigilt töövõtjailt nõuda isikutunnistuse ettenäitamist. Tuleb arvestada ka muid andmeid, nagu perekonnakirju, samuti kodanike alalise registri andmeid jne. Olgu tähendatud, et Vabariigi Valitsuse poolt on esitatud ja Riigikogu üldkomisjoni poolt on võetud vastu seaduse eelnõu, millega alaline kodanikkude registri pidamine tehakse kohuslikuks ka maal.

Töölevõtmisel peab tööandja võtma töövõtja tööraamatu oma kätte ja töövõtja töölt lahkumisel selle töövõtjale uuesti andma

välja. Raamatusse peab tööandja märkima oma nime ja aadressi, missugust tööd töövõtja tema juures teinud, mis ajast mis ajani ja kuipalju selle aja eest tasu on saanud (§ 5). Tuleb pidada silmas, et seda eeskirja tuleb täita ka siis, kui töövõtja palgatakse juhuslikele töödele ükskõik kui pika aja peale. Nii tuleb märkida andmed tööraamatusse ka siis, kui töö, mille eest tasu makstakse, kestab ühe päeva või veelgi vähem. Muidugi tuleb eeskiri kohaldamisele ainult siis, kui töövõtja palgatud tööandja poolt tema teenistusse, ning ei tule kohaldamisele niisugustel juhtudel, kui keegi tarvitab teatava kutsealase isiku teeneid, näit. tellib rätsepa juures ülikonna, sõidab autoga jne.

Kui töövõtja on tööl olnud üle aasta ühe ning sama tööandja juures, kirjutatakse vajalised andmed tööraamatusse iga kalendriaasta lõpul (§ 5). Sama paragrahvi 5 järgi juhul, kui töövõtja töötab mitme tööandja juures, annab ta tööraamatu ühele tööandjale ja viimane on kohustatud andma välja tõenduse, et tööraamat on tema käes. Need tõendused esitab töövõtja teistele tööandjatele, ning need täidavad tööraamatu aset. Töölt lahkumisel peab tööandja märkima tööraamatusse nii saadud tasu kui ka tasu, mis on jäänud saamata. Saamata jäänud tasu väljamaksmisel peab tööandja esitama vastavale omavalitsusele töölise allkirja ning omavalitsus teeb vastava märkuse töölise tööraamatusse.

Tööandja ei tohi teha tööraamatusse mingisuguseid muid märkusi, kui neid, mis seaduses on nähtud ette. Nii on keelatud igasugused hindavad märkused töölise hoolsuse, käitumise, tööoskuse jne. kohta.

Tööandjaks, kellel lasuvad ülaltoodud kohused, loetakse käitises selle varade valdajad või tema poolt määratud vastutavad käitise juhatajad, asutises — asutise juhatajad või tema poolt tööraamatute korraldajatena nimetatud isikud (§ 6).

Kuna § 1 kohaselt nõutakse tööraamatuid igasugustele töödele võtmisel, ka niisuguste tööandjate juures, kes ei kannu käitise või asutise iseloomu, siis tuleks selles paragrahvis selguse mõttes nimetada ka seesuguseid tööandjaid. Muidu võib tekkida tõlgendamisel teatavaid raskusi ning võidakse tulla arvamusele vastavate §§-ide kõrvuti seadmisel, et tööraamat on vajaline ainult käitisse või asutisse tööle astumisel.

Paragrahv 7 paneb kontrolli tööraamatute pidamise üle tööinspektsiooni ametnikele, politseile ja omavalitsustele, kes seda peavad teostama juhtnööride järgi, mis annab Hariduse- ja Sotsiaalminister. Järelevalveametnikele on tööandja igal ajal kohustatud esitama tema juures tööl olevate isikute tööraamatud.

On selge, et politsei kui ka omavalitsus peab võtma vastu töövõtjate kaebusi selle kohta, et töölt lahkudes tööandja nende tööraamatutesse on teinud ebaõigeid sissekandeid jne., ning võtma omalt poolt tarvitusele abinõud seadusliku korra jaluleseadmiseks, koostades vajaduse korral protokollid tööandja vastutusele võtmiseks.

Kuna seadus paneb järelevalve otse politseile ja omavalitsustele, ei tegutse siin politsei ja omavalitsus mitte tööinspektsiooni

ametnikkude juhatusel või nende kaudu, nagu see kord on nähtud ette töökaitse seaduste rikkumisel, vaid otsekohe. Muidugi ei saa politsei keelduda oma kasaabist tööinspeksiooni ametnikele kui ka omavalitsustele, kui nad seda nõuavad tööraamatu asjus kontrolli teostamisel.

Par. 7 viimase lõigendi järgi on tööraamatutesse tehtavate sissekannete kohta juhatusete andmine tööinspeksiooni ametnikkude ülesanne. See eeskiri ei takista aga kodanikele juhatusi andmast ka politseiametnikke ja omavalitsusi, millest nad kui kodanikele lähemal seisjad (eriti maal) vististi ei saa keelduda. Arusaamatuste korral tuleb aga pöörduda tööinspeksiooni poole, kelle poolt antud juhatused on siduva tähtsusega.

Par. 8 järgi tööraamatu kaotamise korral tööraamatu omanik peab sellest teatama oma elukoha omavalitsusele, kes annab töövõtjale uue raamatu, kui kaotatud raamatut ei leita ühe kuu jooksul. Eelnõu ei nõua, et omavalitsus raamatu kaotamisest peaks vastavalt kuulutama. Omavalitsus annab tööraamatu kaotamise puhul esialgselt töövõtjale sellekohase tunnistuse.

Uue tööraamatu andmisel on töövõtja kohustatud omavalitsusele uude tööraamatusse sissekandmiseks andma midagi varjamata üles oma töötasu, mis ta saanud aasta jooksul kuni tööraamatu kaotamisest teatamise päevani, kinnitades need andmed oma allkirjaga. Kahtluse korral peab omavalitsus kontrollima, kas need andmed vastavad tõele.

Selle eeskirja täitmiseks peab omavalitsus koostama sellekohase akti ning kui tal tekib kahtlus andmete tõelisuses, võib ta enne tööraamatu väljaandmist nõuda, et tööandja talle esitaks vastavad tõendused. Omavalitsus võib üle kuulata tunnistajaid, nõuda kirjalikke tõendusi jne. Kas tõendused usaldusväärsed, otsustab tööraamatu väljaandja omavalitsus.

Tööraamatu hävitamine ja varjamine tööbörsis töötajaks registreerimisel, samuti ühel ja samal ajal mitmest omavalitsusest tööraamatu väljavõtmine ning vööra tööraamatu kasutamine on keelatud (§ 10).

Tööbörsid on kohustatud igalt tööbörsis töötajana registreeritavalt isikult nõudma tööraamatu esitamist ja kandma tööraamatusse märgitud töötasu töötajaja kohta tööbörsis peetavale andmete lehele. Tööbörsid ei võta töötajaja nimestikku isikuid, kellele tööraamat on antud ja kes seda ei esita (§ 11).

Hoolekande- ja abiandmise asutised (ka omavalitsused) on õigustatud nõudma abiandmisel tööraamatu esitamist ning nad ei anna abi seesugustele isikutele, kellele tööraamat on antud välja ja kes seda ei esita (§ 12).

Määrusi ja juhtnööre tööraamatute asjus annab Hariduse- ja Sotsiaalminister.

Eelnõu II osaga täiendatakse R. n. s. §§-idega 51²² ja 51²³.

§ 51²² järgi karistatakse tööandjaid, kes võtnud tööle töövõtja ilma tööraamatuta, kes ei esitanud tööraamatuid kontrollivale ametnikule või kes ei kannud tööraamatusse vajalisi andmeid või kannud

sinna valeandmeid (üldse, kes pole täitnud seadusega peale pandud kohustusi), arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle saja krooni.

§ 51²³ karistab samal määral töövõtjat, kes on võtnud mitmest omavalitsusest tööraamatu või annud valeandmeid omavalitsusele.

Nagu eelpool tähendatud, on süüdistuse algatajaks omavalitsused, politsei ja tööinspektsiooni ametnikud.

Võimutegevusetuse põhimõtteist.

A. Kurvits

Kui võimuliialdus kui süütegu seisab võimupiiridest üleastumises ja teo kordasaatmises teenistuses oleva isiku poolt, milleks seadus või tema peale pandud ülesanne ei annud temale õigust või milleks ei olnud seaduslikke põhjusi või sellekohase võimu luba,*) siis võimutegevusetus kui süütegu seisab selles, et teenistuses olev isik ei ole tarvitanud temale antud võimu ega teinud tarvilikke korraldusi ega võtnud tarvitusele vastavaid abinõusid selle temale antud või usaldatud võimu alusel. Seega võimutegevusetuse puhul teenistuses olevale isikule antud võim kui riiklikku ja ühiskondlikku elu reguleeriv tegur on jäänud tegevusetaks; teenistuses olev isik ei ole tarvitanud seda võimu, mida ta oli õigustatud ja kohustatud tarvitama riikliku ja ühiskondliku elu reguleerimiseks, rahu ja korra alalhoidmiseks ja kahju ärahoidmiseks.

Võimutegevusetus on ametialane süütegu, sest riiklikku ja ühiskondlikku elu reguleeriv võim on antud riigi- või omavalitsuseteenistuses olevatele isikutele, ning seega ainult need isikud saavad jätta tegevusetaks või tarvitamata selle võimu. Sel asjaolul võimutegevusetuse kui süüteo subjektideks võivad olla riigi- või omavalitsuseteenistuses olevad isikud, kusjuures nende isikute all tuleb mõista ametnikke, vabateenijaid, ülemääralisi teenijaid kui ka kõiki neid isikuid, kes täidavad ajutisi ülesandeid või mõnd üksikut ülesannet riigi- või omavalitsuseteenistuse alal. Seejuures tuleb tähendada, et võimutegevusetuse kui süüteo subjektiks ei ole ainult need teenistuses olevad isikud, kelle ülesandeks on täita konkreetseid ülesandeid vastavatel aladel ja vastavas korras, nagu jaoskonnaarst, koolinõunik, jaamaülem j. t., või kes oma ülesannete täitmisel on õigustatud ja kohustatud tarvitama antud võimu alusel vastavatel asjaoludel ka füüsilist jõudu kui seadusliku võimu avaldust, nagu konstaablid, kordnikud, vangivalvurid j. t., vaid süüteo subjektiks on ka need teenistuses olevad isikud, kes juhivad tervet asutist või ala või teostavad järelevalvet või on kohustatud andma juhendeid, kui nad on olnud tegevusetud neile antud võimu tarvitamise alal. Seega, näiteks võimutegevusetuses võib vastavail juhtumeil süüdistada: maa-arsti, kes ei ole juhtinud ja kontrollinud jaoskonna tervishoiu-

*) Vt. kirjutus „Võimuliialdusest“ „Eesti Politsei“ nr. 3 — s. a.

arstide tegevust, mis on maa-arsti ülesanne ja kuulub tema võimupiiridesse Rahva tervishoiu korraldamise seaduse (RT 2 — 1928) § 17 p. 2 põhjal; politseiprefekti, kes ei ole annud alluvaile ametnikele tarvilikke eeskirju, mis on politseiprefekti ülesanne Politseiasutuste kujundamise määruse (RT 177/178 — 1925) §§ 53 ja 58 põhjal.

Võimutegevusetus leiab aset, kui teenistuses olev isik ei avalda võimu ega tegevust konkreetsetel asjaoludel ja juhtumel, millistel temale usaldatud võimu avaldamine ja tema aktiivne tegevus on vajalik näilise kahju ärahoidmiseks riigile, ühiskonnale või üksikuile kodanikele. Näiteks, võimutegevusetus kui süütegu avaldus otseselt, kui ametlikkude ülesannete täitmisel olev konstaabel või kordnik ei võtnud tarvitusele vastavaid abinõusid avaliku korra alalhoidmiseks või korrariikkumise lõpetamiseks. Võimutegevusetus kui süütegu leiab aset ka siis, kui teenistuses olev isik oma ükskõiksusega teenistustlike ülesannete alal on lasknud või võimaldanud kujuneda olukorra, mis osutub kahjulikuks riigile, ühiskonnale või üksikuile kodanikele, või tekkida selles olukorras sündmusi, mis on kahjulikud riiklikule või ühiskondlikule korrale. Näiteks, kui politseiasutises valitseb nõrk distsipliin ja korraldamatus, kui asutise juht ei ole annud alluvaile isikuile tarvilikke eeskirju ning ei ole osanud või suutnud näha ette võimalikku korrariikkumist, mis tarviliku tähelepanu, olukorra kaalumise ja asjaolude hinnangu ning asjalikkuse puhul oma ametialaste ülesannete täitmisel oleksid olnud ettenähtavad, ning kui üldse see asutis ei seisnud oma ülesannete kõrgusel, ja kõige selle tagajärjel tekib korrariikkumine, mis on kahjulik riigi-, ühiskonna- või erahuvidele, siis on selle politseiasutise juht pannud toime võimutegevusetuse kui süüteo.

Võimutegevusetuses ei ole teenistuses olev isik süüdi ainult siis, kui ta ei ole võtnud tarvitusele neid abinõusid kahju ärahoidmiseks või kahjuliku tegevuse lõpetamiseks, mis on otseselt kirjutatud ette või nähtud ette sellekohastes seadustes, määrustes ja korraldustes, vaid ta on süüdi ka siis, kui ta ei võtnud tarvitusele neid kahju ärahoidvaid või kahjuliku tegevuse lõpetamisele kaasaaitavaid abinõusid, mille tarvitamisele võtmine ei ole vastolus maksvate seaduste ja määrustega, ja pidi järgnema ametlike ülesannete iseloomust enesest. Siit aga järeldub, et teenistuses olevad isikud ei saa piirduda oma ametialases tegevuses ainult vastaval alal maksmapandud seaduste, määruste ning korralduste ja juhendite tundmisega ning nende käsitlemise oskusega, vaid nad on kohustatud ise otsima seadustega, õigusliku korraga ning avaliku kõlblusega mittevastolus olevaid abinõusid ja tööviise ning -võtteid ja kasutama neid oma ülesannete edukaks täitmiseks. Seega teenistuses olevad isikud olgu edasipüüdjad, otsijad ja loojad oma tegevusalal; neil olgu palju algatusvõimet, loovat vaimu, püsivust ja tahtejõudu oma tegevusala otstarbekohaseks organiseerimiseks ja edendamiseks rahvariiklike põhimõtete alusel. Tuleks tähendada, et teenistuses olevad isikud on kohustatud püüdma korraldada ja edendada oma tegevusala teaduse saavutiste ja tehniliste uuenduste kohaselt.

Sisemisest küljest vaadatuna on võimutegevusetus kui süütegu tahtlik tegu, s. o. võimutegevusetus on siis süütegu, kui see tegevusetus on leidnud aset tahtlikult. Tahtlikuks võimutegevuseteks tuleb lugeda riigile, ühiskonnale või üksikuile kodanikele kahju ärahoidmiseks või alanud kahjuliku tegevuse kõrvaldamiseks vastavate abinõude tarvitamisele mittevõtmist teadmises, et kahjulik tegevus on ähvardav või et see tegevus on juba alanud. Seejuures ei ole võimutegevusetuse olu seisukohalt tähtis, millistel asjaoludel või motiividel teenistuses olev isik ei ole võtnud neid abinõusid tarvitusele, kas see leidis aset ükskõiksuse pärast oma ametlike ülesannete vastu, omakasu tõukel või mõnesugustel teistel asjaoludel või motiividel. Küll aga on tähtsad need asjaolud ja motiivid karistuse suuruse määramisel võimutegevusetuse kui süüteo eest; näiteks, tavaliselt on nähtud ette võimutegevusetuse eest, mis on leidnud aset omakasu tõukel, suurem karistus kui teistel asjaoludel ja motiividel. Samuti ei ole võimutegevusetuse olu seisukohalt tähtis, kas tekkinud kahju on väike või suur, vaid võimutegevusetus jääb süüteoks iga kahju puhul; samuti on tähendus kahju suurusel karistuse määramisel, sest tähtsa kahju puhul on karistus kõrgem kui vähem tähtsa kahju puhul.

Tuleb tähendada, et võimutegevusetus loetakse süüteoks ka siis, kui see on saadetud korda ettevaatamatult. Ka meie Kriminaalseadustiku järgi on vastavil asjaoludel ettevaatamata kordasaadetud võimutegevusetus süütegu. See ettevaatamata kordasaadetud võimutegevusetus seisab selles, et teenistuses olev isik ei näinud ette ähvardavat kahju riigile, ühiskonnale või üksikuile isikuile, kuigi võis eeldada, et ta nägi ette seda kahju, kuid ei võtnud tarvitusele mingisuguseid või kõiki tarvilikke abinõusid kahju vältimiseks, arvates küllaldaseks tavalise korra või uskudes, et on veel küllalt aega nende abinõude tarvitusele võtmiseks. Selle põhimõtte maksvuselt on, näiteks, vastav politseiametnik saatnud korda süüteo võimutegevusetuses, kui ta ei näinud ette avaliku korra rikkumist koosolekul, kuigi arvestades koosoleku koha piirkonnas elavate kodanike meeleolu ja omavahelisi suhteid, korrarikkumiste sagedust varem korraldatud koosolekutel, ajakirjanduses avaldatud arvamusi ning teisi asjaolusid ja teateid, ta oleks võinud või pidanud nägema seda ette, kuid ei võtnud tarvitusele mingisuguseid abinõusid või kõiki tarvilikke abinõusid korra alalhoidmiseks.

Võimutegevusetuse kui süüteo väline külg seisab seadusevastases teos või tegevuses: abinõude mittetarvitamises või korralduste mittetegemises, millega oleks võidud ära hoida valitsemiskorda või riigi, ühiskonna või üksikute kodanike huve ähvardav kahju või lõpetada kahjulik tegevus. Seega võimutegevusetus kui süütegu on leidnud aset, kui on pandud toime seadusevastane tegu, mille läbi on tekkinud kahju valitsemiskorrale või riigi või ühiskonna või üksikute kodanike huvidele seepärast, et ei ole võetud tarvitusele abinõusid kahju ärahoidmiseks. Milliseid abinõusid tarvitusele võtta ühe või teise konkreetse sündmuse puhul, see on sõltuv sündmuse iseloomust, faktilisest olukorrast, teenistuses oleva isiku võimupiiri-

dest, ähvardava kahju suuremast või vähemast hädaohtlikkusest või kahjuliku tegevuse ulatusest, mida on vaja likvideerida, ning teistest vastavatest asjaoludest. Et nende abinõude valikul ja tarvitamisel toimida õigelt ja otstarbekohaselt ning hoiduda võimulialdusest, peab teenistuses olev isik tundma oma teenistuslikke ülesandeid, võimupiire ja maksvaid seadusi, määrusi, korraldusi ning eeskirju, oskama kiirelt orienteeruda faktilises olukorras, õigelt hindama selle olukorra üksikuid nähteid ja asjaolusid ja ette nägema nende nähete ja asjaolude arenemise võimalusi.

Need oleksid kokkuvõetult võimutegevusetuse kui süüteo põhimõtted. Kui nüüd nende põhimõtete juurest asuda võimutegevusetuse kohta käivate seadusnormide vaatlemisele ja käsitlemisele, siis tuleb eeskätt tähendada, et maksev N. s. väljendab võimutegevusetuse kui süüteo mõistet § 339. Selle paragrahvi järgi tunnustatakse seadusevastaseks võimutegevusetuseks teenistuses oleva isiku poolt õigel ajal kõigi seadustes tähendatud või lubatud abinõude mittetarvitamine, milliste abinõudega temal oli võimalus vältida või lõpetada kuritegu või korrarikkumist. Karistus võimutegevusetuse eest on nähtud ette nimetatud seaduse §§ 341, 342 ja 343, kusjuures karistuse suurus on asetatud sõltuvusse sündmuse oluga ja seda saatvate asjaoludega, võimutegevusetuse tagajärgede tähtsusega ning sihi olemasoluga või puudumisega korda saata võimutegevusetuse läbi mõnd kuritegu või võimaldada mõne kuriteo kordasaatmist.

Kriminaalseadustik (RT 56 — 1929) käsitleb võimutegevusetust §§ 601, 602, 603, 604, 605, 606 ja 607. Võimutegevusetuse kui süüteo mõiste, olu ning üldjuhtum on väljendatud selle seaduse § 601 kolmes lõigendis. Selle paragrahvi järgi loetakse võimutegevusetuses süüdi riigi- või omavalitsuseteenija, kes oli kohustatud seaduse, tema peale pandud ülesande või oma teenistuse iseloomu põhjal vältima või katkestama kahju, mis ähvardas valitsemiskorda, riigi-, omavalitsuse- või erahuvi, kuid kes hoolimata oma teenistuskohusest ei võtnud tarvitusele abinõusid või ei teinud tegusid, millega sarnast kahju oleks võidud ära hoida või katkestada; see tema tegevusetus on saadetud korda tahtlikult või ettevaatamata ja sellest järgnes kahju valitsemiskorrale või riigi-, omavalitsuse- või erahuville. Seejuures on selle võimutegevusetuse üldjuhtumi eest määratava karistuse suurus asetatud sõltuvusse sellest, kas see tegevusetus on saadetud korda tahtlikult või ettevaatamata või omakasu tõukel ning kas sellest järgnenud kahju on tähtis või vähese tähtsusega. Kriminaalseadustiku § 601 viimane lõigend ja §§ 602—607 käsitlevad võimutegevusetuse erijuhtumeid, milliste käsitletu ei kuuluks aga selle kirjutise piiridesse, vaid moodustaks ainestiku omaette kirjutise jaoks.

Siin tuleks peatuda veel selle juures, kui võrd on maksuma pandud ülaltloodud võimutegevusetuse põhimõtted Nuhtlusseaduse ja Kriminaalseadustiku normides võimutegevusetuse kui süüteo suhtes. Selle kohta oleks tähendada, et võimutegevusetuse subjekti mõiste Kriminaalseadustikus vastab täielikult ülaltähendatud subjekti põhimõtetele, sest Kriminaalseadustiku § 598 viimane lõigend ütleb, et

riigi- või omavalitsuseteenijaks loetakse isik, kes kannab kohuseid või täidab ajutist ülesannet riigi- või omavalitsuseteenistuse alal, ning seda riigi- ja omavalitsuseteenija mõistet tuleb lugeda üldiseks mõisteks, mis maksev ja kohaldatav Kriminaalseadustiku kõigi ametialaseid süütegusid sisaldavate vastavate paragrahvide suhtes. Nuhtlusseadus ei väljenda riigi- ja omavalitsuseteenija mõistet, kuid arvestades vene senati seletusi 1895. a. nr. 33, 1873. a. nr. 554, 1893. a. nr. 30, 1869. a. nr. 982 ja 1876. a. nr. 97 tuleb asuda seisukohale, et ka N. s. alal on kohaldatavad ülaltähendatud põhimõtted võimutegevusetuse kui süüteo subjekti suhtes. Võimutegevusetuse kui süüteo mõiste ning väline külg vastab nii N. s. kui ka Kr. s. ülaltoodud põhimõttele võimutegevusetuse mõiste ja välise külje suhtes, kusjuures aga nende vahel on olemas erinevused selle mõiste ja välise külje väljenduse kui ka karistuse määrade suhtes, mis selguvad, kui võrrelda nende vastavate paragrahvide tekste.

Võimutegevusetuse sisemise külje kohta oleks tähendada, et Kr. s. § 601 on otseselt väljendatud, et võimutegevusetus on siis süütegu, kui ta on saadetud korda tahtlikult või ettevaatamata. N. s. ei ole aga võimutegevusetuse sisemine külg väljendatud, ning seepärast on raske võtta seisukohta võimutegevusetuse sisemise külje suhtes selle seaduse järgi. Võiks asuda seisukohale, et N. s. järgi on võimutegevusetus süütegu igal juhtumil, sellele vaatamata, kas see on pandud toime tahtlikult või tahtluseta. Arvestades aga vene senati seletusi võimuliialduse sisemise külje asjas (vene sen. seletused 1868. a. nr. 347, 1881. a. nr. 110), millised seletused võiksid olla kohaldatavad ka võimutegevusetuse selgitamisel, tuleks asuda seisukohale, et võimutegevusetus on N. s. järgi süütegu ainult siis, kui see on saadetud korda tahtlikult, kuigi selle seisukoha vastu võib vaielda, ja põhjendatuks lugeda seisukohta, et võimutegevusetus on süütegu ka siis, kui see on saadetud korda ettevaatamata.

Jalgrataste varguste vastu võitlemisest Saksamaal.

A. Uus

Kõik politseinikud teavad, et jalgrataste varguste vastu võitlemine pole kerge, just vastuoksaks: see töö nagu suureneks iga aastaga või — parimal juhul — ei näita vähenemise tendentsi. Ja nii nagu lood on meil, on nad ka mujal.

Saksamaal on juba aastaid pööratud tõsist tähelepanu jalgrataste varguste vastu võitlemiseks, on katsetatud mitmesuguseid abinõusid, kuid suuremat tagajärge need ei ole annud, need ei ole suutnud jalgrataste varguste arvu tähelepandaval määral vähendada. Allpool on toodud kord, nagu see 1932. a. pandi maksma Preisimaal.

Juba enne 1932. a. oli Saksamaal kaalumisel küsimus, kas ei tuleks võitlust jalgrataste varguste vastu tsentraliseerida, koondada

ühte keskusse, et saavutada paremaid tagajärgi võitluses tähendatud varguste vastu, mis varem olid minimaalsed.

Huvitava ja kõnesolevat võitlust tunduvalt raskendava asjaoluna peab siin märkima, et Preisimaal läks kuni 1932. a. korda keskmiselt iga 14 leitud jalgratta kohta üles leida ainult ühe ratta omanik; 13 ratta omanikke ei leitud üles. Mis oli selle nähte põhjuseks? Kas vastavate otsimiskirjade hooletu läbivaatamine politsei poolt? Kas politseile vargustest mitteteatamine? Kas kahjusaajad seepärast ei ilmunud politseisse, et nende kahju tasuti kindlustusseltside poolt?

Preisi politsei andmed näitavad, et hulk inimesi ei teata jalgratate kaotsiminekuist politseile. Nii toodi 1929. a. sügisel ühe väiksema linna politsei leitud asjade büroosse 18 jalgratast, mis nähtavasti kõik olid varastatud. Võrreldes jalgrattaid politsei kartoteegis varastatud jalgrataste kohta olevate andmetega selgus, et ükski neist 18 jalgrattast polnud kui kadumaläinud üles antud. Politsei kuulutas leiust ametlikus lehes ja kohalikes ajalehis, kuid tagajärke see ei annud. Ei jäänud lõpuks muud üle kui tähendatud jalgratastele kui tõesti leitud asjadele vaadata ja neid seaduses ettenähtud tähtajal leidasjadena enampakkumisel maha müüa. Kõik asjaolud kaldusid sinnapoole, et „leitud“ jalgratate omanikud omal ajal, kui jalgrattad läksid kaduma, meelega ei teatanud kaotsiminekuist politseile. Võib arvata, et säärase teguviisi põhjusi oli mitu. Mõnede rataste „omanikud“ polnud arvatavasti nende õiged omanikud, vaid jalgrattad olid omandatud kas otse varguse või aga varastatud kraami ostmise teel. Edasi võib arvata, et omanik ei tahtnud, võib olla, seepärast politseile teatada vargusest, et tal varas oli teada ja et ta — näiteks perekondlikel põhjusil — ei tahtnud politseid juhtida varga jälile. Peab ka oletama, et võib olla kõige tähtsamatki osa mängis kindlustuspreemia kättesaamise soov, mistõttu jalgratas meelega „unustati“ kuhugile või lasti teisel teel kaduda — loomulikult politseile asjaoludest teatamata.

Loetletud põhjused on Preisi politseivõimude arvates siiski ainult oletatavad. Tegelikud põhjused peituvad aga mujal. Olgu kuidas on, kindel on see, et politseil tuleb alati arvestada sarnaste jalgratate kaotsiminekuist politseile mitteteatamiste juhtumeid. Selle nähte vastu ei aita ka kõnesoleva võitluse tsentraliseerimine, ta jääb alati takistavaks teguriks politsei jälgimistöös. Kuid selle nähte tagajärgi võib arvatavasti vähendada, kui astuda kontakti kindlustusseltsidega, mille tegevuse kohta käsitletavas küsimuses on allpool jutt.

Väga raskendab politsei tööd jalgratate varguste vastu võitlemise alal veel see tõsiasi (mis ka meie ametnikele hästi on teada), et jalgratate omanikud, kelle jalgrattad varastatud, sageli ei tea oma ratta tunnusmärke (missuguse firma ratas, jalgratta number ja teised tunnusmärgid, mida on raske kõrvaldada). Sarnasel korral ei saa politsei harilikult varguse teadaandega palju peale hakata, eriti muidugi suuremates linnades. On selge, et tsentraliseerimine, mil-

lest oli kõne eelpool, ei aita siin midagi ja mingit paremust ei saa luua. Ainus asi, mida politsei siin saab teha, on see, et aeg-ajalt juhitakse ajakirjanduse kaudu publiku tähelepanu sellele, et äärmiselt tähtis on alati teada oma jalgratta tunnusemärke, et ainult nende abil saab ratta varguse korral selle varguse jälgimisele asuda jne. Tuleb katsuda publikut kasvatada võitluseks kuritegevuse vastu, tuleb teda õpetada ja talle näidata, et parimaks abiliseks politseile on harilikult kodanik ise.

Juhtub sageli, et kahjukannataja ei annagi politseile vargusest teada, kuna vastav kindlustusselts maksab preemia takistamatult välja. Sel alal peab valitsema tihe koostöö politsei ja kindlustusseltside vahel just viimaste huvides. Osalt maksab see koostöö juba praegu Preisimaal. Mitmed kindlustusseltsid kinnitavad jalgrattaid varguse vastu ainult tingimusel, et jalgratta vargusest või kaotsiminekest tuleb kohalikule politseiasutisele viivitamata teatada. Sellega muidugi ei piirduta. Mõned kindlustusseltsid nõuavad vastava politseiasutise kirjaliku teadaande esitamist, et vargusest, resp. kaotsiminekest on politseile teatatud, mõned kindlustusseltsid lähevad veel kaugemale ja pärivad ise politseilt, kas vastav isik on esinenud tarviliku teadaandega politseis. Muidugi ei talita kõik kindlustusseltsid veel selliselt, olevat aga loota, et peatselt avaneb võimalus selles suhtes jõuda kõige tihedamale koostööle politsei ja asja materiaalsest küljest eriti huvitatud kindlustusseltside vahel, seda enam, et tähtsamad kindlustusseltsid Preisis on juba omaks võtnud eelkirjeldatud koostöötamise.

Nagu juba eelpool tähendatud, ei kõnele mitmed asjaolud kõnesolevate varguste vastu võitlemise tsentraliseerimise kasuks. Keskus Preisi jaoks peaks mõistagi asuma Berliinis; keskuse tähtsust võitluses jalgrataste varguste vastu aga vähendaks tundavalt see asjaolu, et neis kohtades, mis asuvad mõne teise osariigi piiril, võidakse varastatud jalgrattaid kerge vaevaga üle viia teise osariiki. Kuid sarnasel tsentraliseerimisel, mis eeltoodud põhjusel juba praktiliselt vähese tähtsusega, on veel teine halb külg, ta toob endaga kaasa hulk keerulist tööd: kõigi vastavate teadaannete kokkuvõtmine ja kuulutamine, kirjavahetuse pidamine iga üksiku ratta kohta, suurte ja raskepäraste kartoteekide ja nimekirjade pidamine ei kaalu kahtlematult üles neid paremusi, mis üldiselt muidugi võib anda kõnesolevate asjade koondamine ühte keskusse ja nende juhtimine sealt.

Üldiselt on lõõnud läbi järgmised põhimõtted jalgrataste varguste vastu võitlemise alal Preisis.

1. Kõigis politseiasutis peetakse kartoteeke või nimekirju politseiasutise tegevuspiirkonnas kaotsiläinud jalgrataste kohta (mõeldud on muidugi ainult suuremad politseiüksused).

2. Kartoteek või nimekiri peab andma vastuse vähemalt järgmisile küsimusile: millal jalgratas läks kaotsi, kus ta läks kaotsi, jalgratta firma, number ja muud eritunnusmärgid, omaniku aadress, kas jalgratas oli kinnitatud varguse vastu, jaataval korral, missuguses seltsis.

3. Kohalikud politseivõimud peavad iga jalgratta kaotsimine-kust, kui sellest on teatatud politseile, viivitamata teatama vastavale politseiasutisele, kellele nad alluvad. Selleks on trükitud eriplan-kette, mida tuleb täita. Teadaannet ilma jalgratta firma ja numb-rita politseiasutises ei võeta vastu, vaid saadetakse kohalikule polit-seivõimule tagasi, kuna säärase teadaandega politseiasutisel midagi pole peale hakata, nagu kauaaegne praktika on näidanud. Tuleb õpetada ja kasvatada publikut pähe õppima oma jalgrataste tunnus-märgid või neid kuskile üles märkima. Teadaanded, millel puudu-vad eeltähendatud andmed, antakse tagasi kohalikule politseivõi-mule kohal varguse jälgimiseks. Samuti peab kohalik politseivõim kuulutama ajalehis kaotsiläinud jalgratatest. Politseiasutise töö seisab peamiselt registreerimises.

4. Politseiasutised omaltpoolt ei kuuluta jalgrataste vargustest enam ametlikes väljaandeis, nagu see sündis varem. Tegelik elu on näidanud, et sarnased kuulutamised ei anna kasu, vaid vastuoksa, võivad halbagi tuua. Politseiametnikud, leides omanikuta jalgratta, harilikult sorivad läbi ainult viimaste kuude ametlikke teatajaid ja seal harva leiavad vastava kuulutuse. Kõigi kuulutuste läbilugemine ühe leitud jalgratta omaniku kindlakstegemiseks on liiga suur ja, võib olla, isegi tegelikult läbi viimata, kuna see nõuab palju aega. Sarnased kuulutused on politseinikke tihti viinud eksiarvamusele, et kui viimaste kuude ametlikud teatajad ei näita leitud jalgratta var-gust, leitud jalgratas polegi varastatud, vaid tõesti kogemata unu-satud, s. o. kaotatud. Pealegi toob kuulutamine hulk tööd kaasa vastavatele politseiasutistele.

5. Kõik kohalikud politseivõimud on kohustatud teatava vormi järgi aeg-ajalt vastavale politseiasutisele ette kandma leitud, konfis-keeritud või mõnel muul viisil kättesaadud jalgratatest.

6. Kartoteegi või nimekirja põhjal teeb politseiasutis kindlaks, kas asutise piirkonnas on kaduma läinud sarnaseid jalgrattaid, nagu on kantud ette mõne kohaliku politseivõimu poolt, jaataval korral antakse sellest kohe teada nii politseivõimule, kes teatas kaotsimine-kust, kui ka politseivõimule, kes teatas leiust.

7. Juhul, kui leitud jalgratas pole politseiasutises registreeri-tud, avaldatakse vastav kuulutus saksa kriminaalpolitsei lehes, kus-juures kuulutuses peavad leiduma järgmised andmed: millal jalgr-ratas leiti, konfiskeeriti jne., leiu- jne. koht, jalgratta firma ja num-ber ja muud eritunnusmärgid.

8. Kõik politseiasutised on kohustatud Saksa kriminaalpolitsei lehes avaldatud kuulutusi leitud jalgrataste kohta suurima täpsusega jälgima ja vastavais kartoteeges, resp. nimekirjus järele vaatama, kas seal ei leidu andmeid vastava jalgratta kohta. Politseiasutis, kes on oma kartoteegis leidnud andmeid vastava jalgratta kohta, peab sellest ajaviitmata teatama nii sellele politseiasutisele, kes on teatanud jalgratta leiust, kui ka sellele politseiasutisele, kes on tea-tanud jalgratta kaotsimine-kust.

Saksa politseinikud ise arvavad, et kirjeldatud kord, milles, nagu näha, pearõhk pannakse leitud jalgratastele, annab

häid tulemusi, igatahes paremaid kui mõni teine ettepannud abinõu. Viimaste hulgast võiks muu seas mainida ettepanekut, mille põhjal teatavail tähtaegadel kõik jalgrattaomanikud peavad ilmuma politsei poolt määratud kohale, et lasta oma jalgrattaid üle vaadata politsei poolt. On ilmselt selge, et sarnased ülevaatused on suureks koormaks jalgrataste omanikele ja politseile ja et seejuures tulemused on võrdsed nullile, sest iga varastatud jalgratta omanik vabatahtlikult ei lähe politsei ette.

Poliitilised roimad.

S. Sookivi

Iga riigi politsei täidab temale pandud ülesandeid kuritegevuse vastu võitlemise alal kahel viisil: repressiivsete abinõudega, s. o. juba asetleidnud kuriteo jälgimisega, ja preventiivsete abinõudega, s. o. võimalikkude kuritegude ärahoidmisega. See käib kõigi politsei liikide kohta, eriti poliitilise politsei kohta. Ka sellel politseiharul tuleb tegutseda repressiivsete abinõudega, nimelt siis, kui on tegemist juba toimepandud riigivastaste kuritegudega. Siin peab aga kohe tähendama, et mõnes riigis antakse poliitilise politsei kätte ainult poliitiliste kuritegude ärahoidmise ülesanne, kuma toimetatud poliitilisi kuritegusid jälgib harilik kriminaalpolitsei, kellele selles osas tuleb appi poliitiline politsei ainult harukorral, väga tähtsatel juhtudel. Näib olevat siiski väga küsitav, kas säärane süsteem on küllalt praktiline ja otstarbekohane. Poliitiline politsei tunneb neid nägematuid niite, mis viivad poliitiliste kurjategijate juurde, temale on tuttavad poliitiliste kurjategijate võtted, meetodid, asukohad, kohtamispaigad, sidemed hariliku seltskonnaga jne. Kriminaalpolitseile on see enam-vähem võõras, ta peab saama näpunäiteid ja juhatusi poliitiliselt politseilt, ja juba seepärast on küsitav, kas kriminaalpolitsei üldse suudabki tarvilisel määral ja tarvilise eduga jälgida poliitilisi kuritegusid.

Tuleb pidada silmas, et poliitilise politsei ülesanded kuritegude jälgimise alal erinevad vastavaist kriminaalpolitsei ülesandest, et poliitiline politsei teeb üldiselt tegemist ainult sarnaste kuritegudega, mis on pandud toime poliitilistel motiividel. Sarnane tööjaotus ei ole juhuslik, see on võrdlemisi vana ja on aastasadade jooksul näidanud, et see on otstarbekohane. Kriminaalpolitsei ja poliitiline politsei on kaks ise asja, nende ülesanded ei ole ühesugused, neil tuleb kummalgi tegemist teha hoopis erinevate inimestega. Ja seal, kus nende politseiharude vahel pole tehtud kindlat vahet, on kuritegevuse vastu võitlemise tagajärjed, eriti poliitilisel alal, ennast suuremal või väiksemal määral halvast küljest tunda annud.

Siin aga kerkib küsimus, mis on õieti poliitiline kuritegu? Sellel küsimusel pole kaugeltki ainult akadeemiline tähtsus, ta on suure praktilise tähtsusega nii sisepoliitilises kui ka rahvusvahelises ulatuses. Sisepoliitiliselt seisab küsimuse praktiline tähtsus selles, mis-

usuguse politseiharu peale panna teatavate kuritegude jälgimine. Rahvusvaheliselt on küsimus seepärast tähtis, et temast oleneb kurjategijate väljaandmine teiste riikide poolt. Kuna kriminaalkurjategijad harilikult antakse välja, muidugi teatavais piires ja teatavate vormiliste nõuete täitmisel, mis fikseeritakse vastavais konventsioones, ei anta poliitilisi kurjategijaid üldtunnustatud põhimõtte järgi välja. Küsimus muutub eriti raskeks, kui on tegemist hariliku kriminaalkuriteoga, mille toimetamisel olid mõõduandvad poliitilised motiivid, näiteks rahavõltsimised, dokumentide võltsimised teatavatel juhtudel jne.

Harilikkuude kuritegude hulka, mille toimepanemisel võivad mõõduandvad olla poliitilised motiivid, tuleb lugeda kõigepealt poliitilised roimad. Olgugi et üldiselt võib iga sarnase roima kohta kergesti öelda, et see oli nimelt poliitiline roim, juhtub siiski, et mõnikord pole võimalik öelda, kas roim pandi toime poliitilistel või mõnesugustel teistel motiividel või, võib olla, mõlemal motiivil. Nende teiste motiivide all figureerib, nagu ajalugu seda näitab, armukadedus, kättemaksuhimu lubatud ja kätteandmata jäetud tasude ja teiste hüvede eest, kadedus jne., mõnel korral isegi röövimise eesmärk. Selge on, et vaatamata motiividele sarnaseid asju ikkagi peab juurdlema poliitiline politsei, olgu siis, et asi on selge ja igasugune poliitilise tapmise võimalus langeb ära.

Võib julgelt öelda, et ükski riik — alates vanast ajast meie päevini — pole pääsenud poliitilistest kuritegudest. Isegi meie noor ja väike Eesti on pidanud sarnaseid roimasid üle elama, tuletame ainult meelde kindral Undi tapmist. Muidugi sihivad poliitilised roimad kõigepealt vastava riigi kõrgeima võimukandja vastu. Ajaloost näeme, et ses mõttes on riikide monarhid viibinud kõige suuremas hädaohus. Olgu tuletatud meele selles mõttes õige kurblooline vene tsaaride ajalugu.

Venemaa 18. sajandi ajalugu iseloomustavad muu seas ka n. nim. kojarevolutsioonid, mis õige tihti lõppesid vastava tsaari tapmisega, mida muidugi ei jälginud ükski politsei, sest õhutajaks või vähemalt kaasteadjaks oli harilikult järgmine tsaar, kes oma eelkäija tapmise tõttu pääseski troonile. Aleksander Brückner („Kaiser Paul I Ende“) iseloomustab seda ajajärku õige tabavalt, kui ta tähendab, et niisuguse kojarevolutsiooni kordaminekuks polnud muud vaja kui „teatud arvu grenadeeride toetust, keldri täis viina ja mõni kott raha“. Nii surmati õue ringkondade kaasabil ja otsesel õhutusel Peeter III (1762) ja Paul I (1801). Viimase tapmine on iseloomustav veel seetõttu, et selles loos mängis kõige tähtsamat osa krahv Pahlen, Peterburi kindral-kuberner ja salapolitsei ülem, kes ei olevat muud tahtnud kui päästa Venemaad patoloogilise türanni valitsemise alt.

Kuid Venemaa 19. ja 20. sajandi ajalugu näitab juba sootu teist pilti: atentaadid tsaaridele ja kõrgematele võimukandjatele ei lõpe, kuid õhutajad ja toimepanijad, kuuluvad hoopis teistesse ringkondadesse. Tapmiste ja nende katsete motiivid on juba sootuks teistsugused. Tahetakse luua uut korda, tahetakse tuua vabadust rah-

vale, tahetakse pääseda ainuvalitseja ikke alt. Esialgu on atentaatide korraldajaiks peamiselt nihilistid, siis aga moodustavad tähtsama osa selles tegevuses sotsiaal-revolutsionäärid oma kurikuulsa provokaatoriga — Aseviga — eesotsas. Muidugi ei õnnestunud kõik atentaadid: Aleksander II vastu pandi toime kolm atentaati ja alles 1881. aastal läks nihilistide kavatsus täide: Aleksander II surmati pommiga. Kallaletunge korraldati ka Aleksander III elule, tema pääses neist siiski õnnelikult. Tema poja, viimase tsaari Nikolai II elu lõpp on kõigile teada ja meeles.

Venemaal ei langenud atentaatide ohvriks ainult tsaarid ja nende perekonnaliikmed, vaid ka kõrgemad võimukandjad, eeskätt kubernerid, politseiametnikud ja vangimajade ametnikud ja ministrid. Võiks ainult mainida peaminister Stolõpini, ministrite Plehve ja Šipjägini tapmist. Tsaariaegsed poliitiliste tapmistega traditsioonid on kantud üle ka enamlaste ajajärku, mil samuti on korraldatud hulk osalt õnnestunud, osalt ebaõnnestunud kallaletunge võimukandjate elule: tuletame vaid meele atentaate Lenini, Trotski, Sinovjevi ja teiste elule, Uritski tapmist, saksa suursaadiku krahv Mirbachi tapmist jne.

Võrdlemisi suur on ka Prantsusmaal toimepandud poliitiliste roimade arv, eriti kui arvesse võtta prantsuse revolutsiooni, mil esmarkordselt tarvitusele võeti eriline tapamasin — giljotiin. Kohe pärast revolutsiooni puhkemist tappis vihane rahvahulk kurikuulsa vangla Bastille'i kubeneri de Launay ja Pariisi kaupmeeskonna esimehe Flesselles'i. Veidi hiljem poodi tänava laternaposti külge rahaminister Toulon ja tema väimees, Pariisi maksude korraldaja Berthier. Septembris 1792 algasid vaimulikkude massilised tapmised, mida tuleb kahtlemata lugeda üldiselt ka poliitiliste roimade hulka. 21. jaanuaril 1793 langes kuningas Louis XVI pea ja sama aasta oktoobrikuul kuninganna Marie-Antoinette'i pea. „Rahvasõber“ Marat tapeti järgmisel aastal Charlotte Corday poolt, kes sellega arvas korda saatvat suure isamaalise vägiteo. Samal aastal tapeti revolutsionääride-girondistide juhid. 5. aprillil 1794 tapeti Danton teise revolutsiooni juhi Robespierre'i, algatusel ja pealekäimisel, kes aga ise ainult kolm kuud hiljem pidi ühes 21 kaaslasega oma elu giljotiini all jätma. Poliitilised roimad on ka pärast suurt revolutsiooni kestnud edasi ja meie päevil on tulnud neid ette: alles praeguse presidendi eelkäija langes teadupärast roimari käe läbi, ka see mõrv oli toimetatud poliitilistel motiividel.

Rikas poliitiliste tapmistega poolest on pärastõjaaegne Saksamaa, kuna varem seal pandi toime võrdlemisi vähe poliitilisi tapmisi, nii et ses suhtes võis Saksamaad enne maailmasõda lugeda õnnelikumate maade hulka. Poliitilisel põhjusil toimepandud roimade hulka tuleb lugeda omal ajal väga tuntud ja populaarse kirjaniku August von Kotzebue tapmine, kes langes üliõpilase Karl Sand'i käe läbi; viimane arvas, et Kotzebue, kes pikemat aega elas Venemaal, muu seas ka Tallinnas, on vene politsei salakuulaja ja absolutismi tugev pooldaja ja õhutaja. 1848. a. revolutsiooni päevil tapeti rahvahulga poolt rahvasaadik vürst Lichnovsky ja tema saatja kindr. v. Auers-

vald. Veidi hiljem tapeti kindral Bredy ja sõjaminister Latour. Hiljem pandi atentaate toime keiser Vilhelm I vastu, mis ebaõnnestusid ja tekitasid suurt üldist pahameelt terve rahva seas ja kõigi rahvakihtide poolt leidsid teravat hukkamõistmist.

Nagu juba tähendatud, kasvas Saksamaal poliitiliste tapmiste arv suureks pärast maailmasõja lõppu. Huvitav on seejuures märkida kaks asjaolu: 1) revolutsioon ise möödus võrdlemisi vähese verevalamisega, poliitilisi tapmisi selle sõna kitsamas mõttes igitahes ei toimitud; 2) poliitiliste roimarite ohvriks ei langenud pärast revolutsiooni läbiviimist ja vabariikliku korra maksmapanemist vana, keiserliku korra pooldajaid, kaitsjaid ega võimumehi, vaid just uue korra kaitsjaid. Esimestena langesid poliitiliste roimarite ohvriks tuntud sotsialistid Karl Liebknecht ja Rosa Luxemburg, kes aitasid revolutsiooni ette valmistada. Järgmiseks ohvriks silmapaistvamate revolutsioonitegelaste seas oli Baieri revolutsioonijuht ja lühiajaline Baieri peaminister, kommunist Kurt Eisner. Hiljem hakati tungima ka kodanliku ilmavaatega vabariigi kaitsjate elu kallale: 1921 tapeti endine minister Matthias Erzberger, kes mängis tähtsat osa rahulepingu sõlmimisel, ja aasta hiljem — välisminister dr. Valter Rathenau.

Loetletud tapmistega taheti kõrvaldada silmapaistvamaid tegelasi — uue korra pooldajaid ja järelikult vana korra vastaseid. Sama tähtsad nagu kirjeldatud tapmised on ka need poliitilised roimad, mis saadeti korda vastava partei, vastava grupi tegelaste poolt oma partei, oma grupi kaaslaste kallal. Neid tapmisi nimetati „äraandjate tapmisteks“ ja nende ohvriteks langesid need, keda kahtlustati vastava organisatsiooni äraandmises võimudele, sest kõnesolevad organisatsioonid olid illegaalsed, pörandaalused. Siin tuleb vahet teha pahem- ja parempoolsete äärmuste vahel. Pahempoolsete äärmuste arvele tuleb, näiteks, kirjutada põllumajandusinspektor Blau tapmine, mis omal ajal äratas suurt tähelepanu ka väljaspool Saksamaad. Blau oli kommunistliku organisatsiooni liige ja olevat alati astunud üles kommunismi pooldajana. Samal ajal aga seisis tema Müncheni politsei teenistuses ja muretses andmeid ka kaitseväge asutistele ning eraisikuile ja -asutistele, nagu muu seas bolshevikide vastaste liigale. Ta meelitati Münchenist Berliini, seal peeti tema üle parteikohut ja 24 tundi hiljem oli mees surnud. Teiste kommunistide poolt toimepandud tapmiste seas oma inimeste suhtes on huvitav habemeajaja Raush'i mahalaskmine Berliinis. 1923. a. ilmus Berliini vene kommunist Peeter Skoblevsky, kes tegi kommunistliku partei liikmele Neumann'ile ülesandeks luua Saksamaal kommunistlik tsheka. Neumann töötas välja vastava projekti, see sündis sügisel 1923, ja see kinnitati ning Neumann ise nimetati Saksa riigi tsheka grupi (n. nim. T-grupi) juhatajaks. Grupi ülesandeks oli kõrvaldada äraandjaid kommunistliku partei liikmete seast (see „kõrvaldamine“ tähendas muidugi surmamist) ja samuti kõrvaldada isikuid, kes näivad parteile eriti kahjulikud olevat. Esimese tsheka ohvrina langes eeltähendatud Raush. Tema seisis Berliini poliitilise politsei teenistuses ja oli politseile annud

tähtsaid näpunäiteid kommunistide relvade ladude kohta. Skoblevsky andis Neumann'ile käsu Raush'i „kõrvale toimetada“, mille tagajärjel viimane ka tapeti. Skoblevsky, Neumann ja veel üks kaaslane mõisteti surma. Seda juhtumit läks politseil korda paljastada kõige parajamal ajal, sest pärast Raush'i tapmist pidi tsheka poolt toimetatama veel rida poliitilisi roimasid.

Parempoolsed äärmused toimetasid tapmisi tihti samadel motiividel: tapeti organisatsiooni liikmeid, keda kahtlustati andmete andmises vastava organisatsiooni kohta kommunistidele või politseile. Kurikuulsaks sai ses mõttes omal ajal Ülem-Sileesias tegutsev organisatsioon „Oberland“, kes esmakordselt võttis tarvitusele n. nim. Feme-kohtud, kelle kätte anti „äraandjad ja sõnamurdjad“. Need „Feme-kohtud“ ja „Feme-tapmised“ andsid politseile palju tööd ja osa neist jäigi selgitamata.

See lühike ülevaade, millesse pole võetud, näiteks, Itaalia, Jugoslaavia, Ameerika-Ühendriigid jne. vastava ruumi puudusel, näitab, missuguseis raskeis oludes tuleb tihti tegutseda poliitilisel politseil, kui keerulised ja raskesti lahendatavad on temale sarnased ülesanded nagu tapmiste selgitamised; see paistab eriti silma, kui võrrelda kriminaal- ja poliitilise politsei tööd roimade selgitamisel.

Napoleoniaegne seikleja.

R. Mägi

Meie päevil, mil politsei töötab kiirelt ja mil üksikute riikide politseiasutuste vahel valitseb enam-vähem kindel kontakt, nii et peale teiste internatsionaalide on tekkimas politsei internatsionaal, on kurjategija elukutse muutunud raskemaks, eriti aga rahvusvahelise petise elukutse. Öeldakse küll, et kergeusklikkus ja rumalus on antud inimesele juba hälli kaasa, kuid nende kasutamine inimeste petmiseks on kujunenud raskeks, vähemalt neile, kes on oma elukutseks valinud petmise ja tüssamise kuritegude abil. Kihvtised keeled armastavad küll rääkida, et kõige kavalamad petised ei vali enam seadusevastaseid teid kiiresti rikastumiseks, vaid kasutavad täiesti legaalseid abinõusid. Mõnikord on see muidugi tõsi. Nii ilmus, näiteks, mõne aja eest ühte Viini kalliskivide ärisse keegi ameeriklane, kes soovis osta haruldase pärli. Äris leiduski väga haruldane pärl, mille hind oli 100.000 shillingut, (50.000 krooni). Ameeriklane ostis pärli ja tegi ärimehel ülesandeks leida veel teine samasugune pärl, mille mees lubas osta iga hinna eest. Muidugi katsus ärimees rahuldada ostja soovi. Umbes poole aasta pärast teatas temale üks Amsterdami ärisõber, et temal on võimalus osta soovitud pärli, kuid see maksab 180.000 shillingut. Viini ärimees oli ostuga nõus ja teatas asjast rikkale ameeriklasele. Viimane aga ärisse ei ilmunud. Ta oli Viinis ostetud pärli Amsterdamis 180.000 shillingu eest maha müünud, teades, et Viini ärimees katsub samasugust pärli osta iga hinna eest vastavalt temale antud ülesandele.

Sel viisil teeniti 80.000 shillingut (40.000 krooni) täiesti seaduslikul teel. Kuid meie aja petiste elukäik näitab, et võimalik on küll mõnikord teha niisugust „äri“, tänu mõnele uuele, originaalsele võttele, see on aga kõik.

On selge, et lugu ses mõttes oli hoopis teine, kui sõiduks Münchenist Viini tarvitati veel kaheksa nädalat ja mitte paar tundi nagu tänapäeval. Kuidas mõni osav petis tol ajal tegutses, näitab hästi Anthelme Collet elulugu, kes tegutses Napoleoni ajal mitmes Lääne-Euroopa riigis ja kelle abinõuks kuritegude toimepanemisel oli ainult tema — muu seas ka tihti kokkuvarastatud — garderoob.

Collet sündis Prantsusmaal ja tema lapsepõlvest on vaid teada, et ta oli õige pahur ja valmistas vanemaile, lihtsaile inimesile, palju muret ja peavalu, kes lõpuks ei teadnud enam muud abinõu lapse kasvatamiseks, kui et teda saata onu juurde, kes preestrina elas Itaalias. Poiss õppis hästi ja varsti olid temale katoliku preestri ülesanded vähemalt väliselt teada, samuti ka nende ülesastumine, elukombed jne., mis pärast osutus tähtsaks. Kuna aga tol ajal domineeris sõjavägi, otsustas noormees pärast Prantsusmaale tulekut astuda sõjaväeteenistusse. Ta läks Fontainebleau sõjakooli, mille lõpetamisel astus leitnandi aukraadis Brescia rügementi. Varsti sai ta kahevõitlusel raskesti haavata ja läks haigemajja. Seal tutvus ta ühe mungaga, kes teda meelitas vaimulikku ametisse. Kui haigemajas suri Collet voodinaaber, keegi major, keda Collet enne surma trööstis ja kes selle eest temale andis kõik oma varanduse: *kulduuri, kaks sõrmust ja 3000 franki, hakkas Collet vaimulikuks*. Ta siirdus dominikaanide kloostrisse ja sai mungaks.

Noor munk oli lahtise peaga inimene, tal olid head elukombed ja ta oli maailmas juba üht kui teist näinud. Seda arvesse võttes arvas San Pietro kloostri ülem, kus Collet viibis, et noor munk on kõige osavam raha ja annetuste korjamiseks kloostrile. Vend Anthelme oli sellega päri ja korjas raha. Ühe osa jättis ta endale ja teise osa andis ta kloostriuulemale. Kuid tal oli väga kahju, et ta ühe osa pidi ära andma. Neist muredest sai ta varsti lahti ja sellest ajast peale algas tema elu suurpetturina. Tal oli linnavalitsuses hea tuttav, kelle korralduses olid passiasjad. Sellelt mehelt varastas ta tühje passiblankette. Siis läks ta kloostriuulema juurde ja seletas, et ta olevat pärinud suure rahasumma, kuid kui väejooksik ei saavat ta ise raha kätte, seda tulevat tal teha panga kaudu. Kloostriülem sai sellest aru ja andis mehele sooja soovituskirja ühe Neapeli panga direktorile. Kirja põhjal sai munk pangast 22.000 franki. Siis pani ta munga rõiva maha ja riietus elegantse elumehena, nimetades ennast Marquis de Dada'ks.

Näib, et Collet'l polnud õnne Dada'na. Tema kätte sattusid kuidagi ühe Lyoni laevakapteni Tolosan'i paberid, kes ise ühes laevaga hukkus Vahemerel. Paberist selgus muu seas, et selle Tolosan'i sugulasil oli Itaalias hea tuttav, keegi kõrgem vaimulik. Peatselt sai Collet selle vaimuliku heaks tuttavaks, kes teda tutvustas kardinal Flesh'ile, Napoleoni onule. Viimane esitas oma noort sõpra paavstile.

Vahepeal lõppes Collet raha, mis ta Neapelist sai, ja ta tuli mõttele korrata vana trikki. Paavsti ümbruskonnas suutis ta võita häid sõpru, ja üks neist andis mehele soovituskirja ühele Rooma pangale. Pank maksis Collet'le sõna lausumata 30.000 franki, peale selle oli mees, tänu oma tutvusele paavstiga ja kõrgemate võimukandjatega, saanud ühelt kalliskivideäri omanikult võlgu kalliskive umbes 60.000 frangi eest. Mõistagi, et mehel olid peale selle veel väikesed võlad, isegi kardinal Flesh'i teenijailt oli mees suutnud raha laenata. Collet võttis kõik need varandused, peale selle veel blankodokumente kardinali käest ja kadus. Esialgu läks ta Mantuasse, kus ta elas tähelepanematult mitu nädalat ja nähtavasti otsis enesele uusi võimalusi teotsemiseks.

Peatselt oli saanud mehest noor ja rikas kavalier, kes reisis ümber Euroopa. Teda paluti parimasse seltskonda ja kõik — nii daamid kui härrad — olid vaimustatud andekast noormehest. Muu seas korraldati kord asjaarmastajate poolt näitemäng, Collet paluti muidugi osa võtta. Ta oli sellega nõus ja ei valetanud, kui ta tähendas, et ta on õige andekas näitleja. Collet ise tellis näitemängu jaoks vajalikud kostüümid; nende seas oli üks piiskopi rüü, üks prantsuse kindrali munder ja üks prantsuse diplomaadi munder ühes muidugi tarvisminevate ordumärkidega jne. Collet sai kostüümid kätte, kuid ei läinud nendega proovi, nagu lubatud, vaid pani selga Neapeli preestri rüü ja sõitis kiiresti Shveitsi. Sitten'i piiskopile ta esitles prantslaste poolt Itaalias tagakiusatud preestrina ja meeldis piiskopile nii, et viimane seadis ta ametisse ühte jõukasse kogudusse. Nagu tema kaasaegsed tõendavad, olevat mees olnud eeskujulik preester, kes seda ametit pidas koguduse suureks rahulduseks. Uuel preestril oli vaid üks mure; kohalik kirik vajab tungivalt remonti. Ta hakkas energiliselt raha koguma remondi jaoks. Varsti oli 30.000 franki koos, puuduoleva summa lubas preester ise juurde panna. Ja sel ajal, kui tööliselid hakkasid kirikut parandama, kadus virk preester jäljetult. Ta ilmus päevavalgele jälle Strassburgis, kuid mis ta seal tegi, pole teada. Siis pettis ta Torinos ühelt pankurilt välja 10.000 franki ja kadus uuesti, et varsti tegevusse astuda piiskopina.

Kardinal Flesh'i juurest varastatud blankodokument täideti ja Collet'st sai Monardi piiskop Dominico Pasqualini. Sellena esines ta Nizzas, et seal üles otsida oma „ametivenda“, Nizza piiskoppi. Suurt raha mees seal nähtavasti ei teeninud, selle eest sai ta aga suurte auavalduste osaliseks. Nizza piiskop võttis teda väga südamlikult vastu ja Collet elas tema kulul pikemat aega head ja muretut elu. Ta oskas „ametivennale“ jutustada palju intiimjutte Rooma vaimulikkude ja isegi paavsti elust, tundis kiriku ja vaimulikkude elu põhjalikult ja valmistas oma majaperemehele mitu ülevat tundi. Siiski tundis mees kord, et aeg on kaduda, selleks oli tal üldse tähelepandavalt hea anne.

Lihtsa reisijana ilmus Collet Pariisi. Ta oli vahepeal veidi tüsedaks muutunud ja tahtis jälle kätte saada „saleda joone“. Ta ilmus oma rügementi ja sai käsu minna ühes 47. jalaväerügemendiga

Bresti linna. Kuid see mehele ei meeldinud ja pealegi seisis kindralimunder veel kasutamata kohvris. Mees võltsis kiiresti oma pabeleid ja muutus krahv Alexandre Bonomeo'ks, Kataloonia vägede kindral-inspektoriks ja kindral-administraatoriks. Kindralina ta sõitis Tréjus'se. Kõikjal võeti teda vastu suurte auavaldustega. Puudus ainult saatjaskond. Pärast esimest revideerimist oli tal ka see olemas ja ühes adjutantidega jne. sõitis ta Marseille linna.

Kuid asi ähvardas kibedaks kujuneda. Collet'l polnud enam raha, kindralitamine oli temalt võtnud viimased sendid. Nüüd oli vaja kiiresti raha muretseda. Pealegi pidi vägede kindral-inspektoril olema palju raha. Marseille linnas õnnestus tal suurim pettus. Ta sai Kataloonia sõjaväe varustamiseks 130.000, Nêmes'is — samaks otstarbeks 300.000 franki ja Montpellier's — veel 200.000 franki. Selle eest korraldas ta paraade ja laskis rahval hurraa hüüda! Kuid sellega lõppes ka mehe karjäär. Tema asjad olid vahepeal avalikuks tulnud ja seekord ei osanud mees enam õigel ajal jalga lasta. Üks sandarmiväe ohvitser areteeris tema just lõunasöögi ajal prefekti juures.

Prefektil oli tuju halb: ta polnud kindel, et kindral oli tõesti petis ja ta oli vihane, et ta on petise viguritele sisse kukkunud. Oma sõprade soovil tahtis ta neile näidata petturit. Collet toodi vanglast prefekti korterisse, kus sõbrad viibisid tema juures. Collet saatja läks prefektile ette kandma, et vang on kohal. Sel silmapilgul Collet, pannes tähele, et seinal ripub kokakuub, pani selle selga, võttis toast paar taldrekut ja läks kokana söögiruumist läbi ja — kadus! Kuid mehel polnud raha ega garderoobi.

Ta pettis küll veel ühelt pankurilt 5000 franki, see tegu viis ta vanglasse. Teel vanglasse nägi teda üks tema endine „staabi“ ohvitser, kes teda tundis ka mundrita. Mees anti kohtu alla ja mõisteti viieks aastaks vangi.

Vanglas suri ka see petis, nagu nad kõik seal surevad. Kuigi tal raha polnud, imestusid kõik, et mees võib üht ja teist asja enesele osta. Pärast surma selgus ka see saladus. Collet kandis vesti, millesse olid ömmeldud kuldrahad; pärast surma leiti vestist veel 9 kuldraha, millega temale korraldati tore matus.

Vallaomavalitsuste magasiitadest ja toituskapitalidest.

E. Dolf

Heites pilku minevikku rahva toitusolude korraldamise alal selgub, et juba keiser Peeter Suure ajal 1718. a. antud käsukirjadega nõuti viljatagavarade asutamist elanikele abiandmiseks ikaldusaastail ja muil õnnetuil juhtudel. Tolleaegsed sõjaolud ei võimaldanud täita neid käsukirjade nõudeid. Ka ei olnud tol ajal

antud lähemaid juhtnööre, kuidas täiendada kavatsetud viljatagavarasid, kuidas hoida vilja ja kuidas kasutada neid tagavarasid. Selle tagajärg oli see, et ikaldusaastail, mil elanikud kannatasid äärmist puudust, ei olnud elanikele abiandmiseks muud teed, kui võeti lihtsalt kõigilt neilt, kellel osutusid viljatagavarad, vili ära ja anti puudusekannatajatele. Oma tarvituseks jäeti niipalju vilja, et sellega võis saada läbi aasta või poolteist. Viljasaajad olid kohustatud esimese parema lõikuse korral andma vilja nendele tagasi, kellelt see võetud.

Nii kestis olukord kuni 1765. aastani, missugusest ajast peale hakati panema suuremat rõhku selle tähtsa majandusala korraldamisele. Kuid ka siis tuli Venemaal tegemist teha nii väliste vaenlastega kui ka sisemiste rahutuste likvideerimisega. Võitlus väliste vaenlastega ja sisemiste rahutuste alal korra loomine ei võimaldanud ka siis tarvilikus ulatuses asuda maal vilja-magasiitade asutamisele, mistõttu tuli leppida vaid järgmiste korraldustega: 1) 10. märtsi 1765. a. korraldusega nõuti, et igas külas pidi olema vilja tagavaraks üheks aastaks, mida igal aastal tuli uuendada; 2) 4. aprilli 1771. a. ettekirjutuse järgi pidi hea lõikuse korral magasiitadesse antama iga hinge kohta poolsetverikku ja keskmise lõikuse juures veerandsetverikku vilja. Need korraldused tuleb lugeda õieti esimesteks alusteks magasiitade asutamiseks. Peab konstateerima, et vilja paigutamine magasiitadesse *ei toimunud kunagi korralikult* väga lahkumineva lõikuse ja muude külades valitsevate olude tõttu. Magasiitadest laenuks antud vili seisis kauemat aega võlana, kuna uue vilja tulek magasiitadesse kohuslaste poolt toimus väga visalt.

Esimeseks seaduseandlikuks aktiks rahva toitlusolude korraldamise alal Baltimaa kubermangudes oli keisrinna Katariina II käsukiri 27. juunist 1785. a. Riia ja Tallinna kindralkubernerile (VST 1785. a., nr. 16220). Selles käsukirjas tehti kindralkubernerile korraldus asutada Riia ja Tallinna kreisides vilja-magasiitad Peterburi ja teiste kubermangude eeskujul. Selleks otstarbeks määrati riigi summadest kahe aasta jooksul kokku 40000 rubla.

Järgmiseks seaduseks käesolevas küsimuses oli Kõigekõrgemalt poolt 1799. a. kinnitatud Senati ettekanne (VST 1799. a., nr. 19203), mis anti keiser Paul I valitsemise ajal kogu riigi kohta, arvatud välja Baltimaa kubermangud. Selle seadusega kirjutati ette tsiviilkuberneridele, kubermangu ja kreisi mõisnike peameeste kaasabil, hoolitseda selle eest, et igas külas, kus talude arv tõusis 50-ni, asutatakse kindel ja vastava suurusega magasiit. Magasiitu võis asutada ka vähema talude arvuga külades. Et magasiitade asutamisega väikestes külades ei mindaks liiale, siis nõuti, et magasiitade asutamiseks pidi külas olema vähemalt 10 talu või 50 hinge. Magasiitade asutamiseks ja ülalpidamiseks võisid ühineda väiksemad külad.

Nendes magasiaitades pidi vilja hoitama niipalju, et iga revisjonihinge peale tuli mitte vähem kui 3 setverti talvvilja ja mitte vähem kui 3 setverti suvivilja.

Magasiaitade asutamise küsimus eramõisates jäeti mõisnike hooleks, kes otsustasid, kas magasiaitu igas külas asutada, või mitme küla peale kokku üks magasiait. Seejuures nõuti ainult, et magasiaidad oleksid määratud ajal ehitatud ja tarviliku viljatagavaraga varustatud.

Ülaltoodud seaduses leidub peale selle eeskirju vilja andmise korra kohta magasiaitadesse, samuti vilja hoidmise, uuendamise ja väljalaenamise kohta. Järelevalvet magasiaitade üle teostasid kubermanguvalitsuse ametnikud, kuna seda eramõisate magasiaitade suhtes olid õigustatud tegema mõisnike peamehed. Ülem-järelevalve magasiaitade üle kuulus kuberneridele.

Nähtavasti ei leidnud see seaduseandlik akt käsitamist Baltimaa kubermangudes mitte täies ulatuses, sest et 1806. a. osutus tarvilikuks anda erikäsukiri Riia kindralkubernerile (VST 1806. a., nr. 22237), milles nõuti, et otsene järelevalve magasiaitade üle Kuramaa kubermangus, mida teostasid seni hauptmanni kohtud, antaks mõisnikele, nagu seda nõudis ülaltoodud 1799. a. seadus.

1808. a. järgnes käsukiri III oblasti sõjaväe ülemjuhatajale senaator Bekleshov'ile (VST 1808. a., nr. 22932) Liivimaa kubermangu elanikkude varustamiseks viljaga. Selle käsukirjaga kohustati nimetatud võimukandjat võtma tarvitusele abinõud vilja ülesostjate vastu Riia linnas, kes kunstlikult tõstsid selle hinda, ja teiselt poolt anti talle õigus nende mõisnike viinavabrikud sulgeda, kes ei hoolitsenud oma talupoegade toitlustamise eest.

Kuigi seadusega oli pandud mõisnikele võrdlemisi piiratud ülesanded rahva toitlustamise alal, pidasid viimased siiski neid ülesandeid eneste kohta koormavateks, mistõttu Liivimaa mõisnikud esinesid palvega valitsuse ees, et neid vabastataks igasugustest kohustustest sel alal.

Selle palve tõttu anti 1809. a. 2. oktoobril keisri poolt käsukiri senatile (VST 1809. a., nr. 23889), mis teataval määral rahuldab mõisnike palve. Selle käsukirjaga kohustati talurahvakohtuid valvama uute magasiaitade ehitamise ja juba olemasolevate korrashoiu üle, samuti hoolitsema selle eest, et vili korralikult ja õigel ajal laekuks magasiaitadesse ja et seda vilja tarvitataks talurahva tõsiste hädade rahuldamiseks. Mõisnikele jäi ainult ülem-järelevalve; talurahvakohtud olid kohustatud esitama neile viljatagavarade seisust aruandeid, mille kontrollimist nad toimetasid järelevalvusega kohal.

Need olid lühidalt kokkuvõetult need seaduseandlikud aktid, mis korraldasid rahva toitlustamise olusid Balti kubermangudes kuni Eestimaa talurahva seaduse ilmuniseni 1816. a., mille §§ 251—270 ühtlustasid ja täiendasid varematel aegadel sel alal maksmapandud seadusi. Nimetatud paragrahvide põhjal otsene

järelevalve magasiitade üle oli pandud vallavanemale ja kahele ülevaatajale. Nende ametnike tegevuse üle magasiitade alal pidas valvet valla- ja mõisapolitsei, kes oli kohustatud üks kord aastas kontrollima magasiitade arveid. Ülem-järelevalve magasiitade üle oli kubermanguvalitsuse käes. Laenude andmine magasiitadest sündis kubeneri nõusolekul. Magasiitu tuli igal aastal täita poole setveriku rukkiga ja poole karnitsa tõuviljaga iga meeskodaniku kohta. Laenu tasumisel nõuti sisse vallakassa heaks veel 6 toopi lisa iga tündri kohta.

Järgmisel aastal pärast Eestimaa talurahva seaduse ilmumist pandi ka Kuramaa kohta maksma uus talurahva seadus (VST 1817. a. nr. 27024). Viimane seadus erines esimesest rahva toitlustamise alal esiteks seeläbi, et otsene järelevalve magasiitade üle oli Kuramaa kubermangus pandud vallakohtute esimeestele ja, teiseks, et ülemaks instantsiks tähtsamais küsimusis oli kuberner, kuna kubermanguvalitsus ei võtnud üldse osa magasiitade järelevalvest ja valitsemisest.

1819. a. Liivimaa talurahva seaduses tuleb sel alal märkida järgmist: viljatagavara normaalne suurus määrati kindlaks elanike arvu järgi — 3 vakka rukist ja 2 vakka otri inimese peale, kusjuures käesoleval juhul elanikke arvati nähtavasti mitte revisjonihingede, vaid tegeliku arvu järgi. Otsene järelevalve magasiitade üle oli pandud vallakohtutele ja 2 vallavanemale. Mõisapolitsei oli kohustatud kontrollima vallaametnike tegevust, kuna ülem-järelevalve oli pandud kihelkonnakohtutele.

1834. a. pandi maksma üleriiklik „Toitlustamiseks abiandmise seadus“ (VST 1834. a., nr. 7253), mis täiendas 14. aprillil 1822. a. Senatile antud keisri käsukirja (VST 1822. a., nr. 29000). Kuid need mõlemad seadused ei olnud maksvad Baltimaa kubermangude kohta, millised seega toitlustamise puutuva seaduseandluse alal olid lõplikult eraldunud kõigist teistest kubermangudest.

Järgmiseks sammuks kohaliku seaduseandluse iseseisvas arenemises toitlustamise alal oli 1849. ja 1856. a. talurahva seaduste maksmapanek: esimene Liivimaa ja teine Eestimaa kubermangude jaoks. Kuramaa kubermang ei saanud 1817. a. kuni 1866. a. uut ühtlustavat seadust.

1849. a. (§§ 479—572) ja 1856. a. (§§ 524—589) talurahva seadustes on kõigepealt täpselt ja üksikasjaliselt määratud kindlaks magasiitade viljaga varustamise kord ja aeg, kusjuures vilja normaalne kvantum määrati revisjonihingede arvu järgi. Eestimaa kubermangus 1828. a. käsukirja*) alusel — 1½ setverti talvilja ja ½ setverti suvilja; Liivimaa kubermangus — 1 setvert

*) Viljatagavara sunduslik norm 1799. a. seaduse järgi oli 3 setverti talvilja ja 3 setverti suvilja ühe revisjonihinge kohta. Keisri käsukirjaga 29. oktoobrist 1828. a. Liivimaa, Eestimaa, Kuramaa ja Pihkva kindralkubernerile vähendati seda normi kuni 1½ setvertini talvilja ja ½ setvertini suvilja suhtes iga revisjonihinge kohta, kusjuures lubati lõpetada vilja edaspidine kogumine nendesse magasiitadesse, kus tarviline kvantum juba kokku oli tulnud.

talvvilja ja $\frac{2}{3}$ setverti suvivilja ühe hinge kohta. Edasi on täpselt normeeritud magasiaitade üle valitsevate ametnike ülesanded, kusjuures lähem järelevalve magasiaitade üle oli pandud Liivimaa kubermangus vallakohtute, Eestimaa kubemangus — vallavanemate peale. Otsene kontroll vallavanemate ja vallakohtute tegevuse üle lasus mõisapolitseil. Järgmisiks valveasutisiks valla viljatagavarade korraliku ja seadusepärase tarvitamise üle olid haagikohtunikud ja kihelkonnakohtud Eestimaa ning kihelkonnakohtud Liivimaa kubermangus. Tähtsamad asjad, nagu: uute magasiaitade asutamine, laenude suuruse üle otsustamine, laenude andmine tagavarade teisest osast, laenude tagasiandmise tähtaegade pikendamine jne., kuulusid kubeneri lahendamisele, kellele allusid kõik magasiaidad ka ülem-järelevalve suhtes.

Kõik ülaltoodud seadused puudutasid ainult maal asuvaid magasiaitu, kuid peale nende olid 1785. a. saadik olemas veel magasiaidad Eestimaa kubermangu kreisilinnades. Need viimased seisid Eestimaa avaliku hoolekandeesutise (Эстляндскій Приказъ Общественнаго Призрѣнія) valitsemisel ja neil olid aja jooksul kogunenud oma kapitalid, mille protsentide kohta järgnes 29. märtsil 1860. a. keisrilt kinnitatud ministrite komitee otsuse põhjal (VST 1860. a., nr. 35619) korraldus, et $\frac{1}{3}$ toitluskapitalidest saadavatest protsentidest pidi antama nimetatud hoolekandeesutisele, kelle tuluallikad osutusid puudulikuks. 1875. a. likvideeriti kõik Eestimaa kubermangu kreisilinnades asutatud magasiaidad, ja nendele kuuluvad kapitalid anti osalt Eestimaa avalikule hoolekandeesutisele, osalt linnadele. Nii jäid siis sellest ajast peale püsima Baltimaa kubemangudes ainult magasiaidad valdades.

Sellest lühikesest toitlustamise alal Baltimaa kohta antud seaduste ülevaatest selgub, et seaduseandlus kõne all olevas küsimuses on aja jooksul läinud täiesti eriteed üldisest riiklikust seaduseandlusest ja et puudub toitlustamise ala käsitavais seadusis ühtlus Eestimaa, Kuramaa ja Liivimaa kubermangude kohta.

Ühtlase aluse toitlustamisse puutuvasse seaduseandlusele panid keisrilt 11. juunil 1866. a. kinnitatud määrused Baltimaa vallakogukondade heaolu kindlustamiseks (VST 1866. a., nr. 43383), millesse olid lühidalt kokkuvõetult koondatud kõik rahva toitmise kindlustamiseks varem antud seadusenormid kogu Baltimaa kolme kubermangu kohta. Olulisemaid muudatusi rahva toitmisel puutuvais seadusis tegid need normid: 1) viljatagavarade normaalse kvantumi määramise alal 1 setverti talvvilja ja $\frac{1}{2}$ setverti suvivilja peale iga revisjonihinge ning iga valla hingekirja võetud uue liikme kohta, ja 2) magasiaitade üle valitsevate organite suhtes.

Nende määruste esimesed üheksa paragrahvi, mis puudutavad nimelt valla magasiaitu, on mahutatud Vene Seaduste Kogu XIII köite 1892. a. väljaandesse ja nimelt Rahva toitmise kindlustamise seadusesse §§ 180—188 all.

Nendele praegu maksvatele määrustele, mis hiljem mõnes osas on muutunud, nagu see selgub allpool, järgnes Baltimaa kindralkubernerilt 23. oktoobril 1869. a. antud Vallakassade ja magasiitade valitsemiseks antud juhatuskiri (Eestimaa Kubermangu Teataja 1870. a., nr. 89, lisa).

Eesti-, Liivi- ja Kuramaa talurahva seadustega ja nendele järgneva 19. veebruari 1866. a. Baltimaa vallakogukondade valitsemise seadusega oli pandud järelevalve valdade organite tegevuse üle, selle hulgas ka magasiitade valitsemise alal, Eesti- ja Liivimaa kubermangudes kihelkonnakohtutele ja kihelkonna kohtunikudele, Kuramaa kubermangus — kreisikohtutele. Baltimaa talurahva asutiste koosseisude ja kompetensi muutmise ajutiste määrustega 9. juulist 1889. a. (VST 1889. a., nr. 6188) kaotati kihelkonna- ja kreisikohtud (§ 8) ja nende ülesanded vallaomavalitsuste järelevalve alal läksid talurahvaasjade komissaridele (§ 1). Magasiitade valitsemise alal komissarid lahendasid üldse kõik küsimused, arvatud välja magasivilja osaline müümine, milleks oli vajalik kubeneri nõusolek (Toitlusseaduse § 181, märkus 2). Peale selle oli kuberner kohustatud valvama kõigi rahva toitmise kindlustamisse puutuvate määruste täitmise üle (Toitlusseaduse § 3).

Kogukondlike viljatagavarade rahakapitaliks muutmise korraga 19. jaanuarist 1904. a., milles sisaldub 8 paragrahvi ja mis on mahutatud Toitlusseaduse § 180, märkuse 2 lisana (VSK XIII k., 1912. a. järg), on vallaomavalitsustele antud võimalus muuta valla magasi kogu viljatagavara rahakapitaliks. Sellekohane vallavolikogu otsus vajas kubermangu talurahvaasjade komisjoni kinnitamist koos toitluskomisjoniga, nagu seda nõuab Kogukondlike viljatagavarade rahakapitaliks muutmise kord (§§ 3 ja 4) ja nagu see on leidnud väljendust ka kubermangu talurahvaasjade komisjoni ülesannete loetelus (Baltimaa talurahvaasutiste juhtimise seaduse § 17 p. 14 — Üld. kub. sead. II k., § 21 märk. lisa 1912. a. j.). Selle seaduse maksmahakkamisega ei olnud magasivilja müümiseks enam vaja kubeneri nõusolekut, vaid vilja müümine ja rahakapitaliks muutmine sündis kubermangu talurahvaasjade komisjoni nõusolekul.

Omaavalitsuse ajutise järelevalve seadusega (RT 78 — 1919) on talurahvaasjade komisjari amet ja kubermangu talurahvaasjade komisjonid kaotatud, ja nende õigused ning kohused on läinud maavalitsustele ja kohtu- ja siseministrile (Riigik. adm.-t. nr. 201¹ — 1928. a. ja t.).

Seega tuleb siis praegu vallavolikogu otsused magasi viljatagavarade rahakapitaliks muutmise kohta esitada maavalitsusele, kes need ühes oma põhjendatud arvamusega ja täielike teadetega vallaelanike arvu, valla magasis ja laenus oleva iga viljatõu paljuse kui ka valla päralt oleva senise toitluskapitali suuruse ja koosseisu üle esitab kohtu- ja siseministrile kinnitamiseks.

Eeltoodust selgub, et meie valla magasiitade alal on praegu maksvad järgmised seadused ja teised aktid: 1) Toitlusseaduse peatükk II, §§ 180—188 (VSK XIII k., 1892. a. v., 1912. a. järg) ja § 188 lisana Kogukondlikkude viljatagavarade rahakapitaliiks muutmise kord; 2) Vallakassade ja viljatagavarade valitsemiseks juhatuskiri Baltimaa kindralkubernerilt 23. oktoobrist 1869. a. ja 3) Omavalitsuse ajutine järelevalve seadus 19. oktoobrist 1919. a. (RT 78 — 1919).

Heidame nüüd pilku nendele maksvatele seadustele ja kindralkuberneril juhatuskirjale, et saada pilti magasiitadest ja nendega seotud teistest küsimusist. Selleks võtame lähemale vaatlusele järgmised alad: 1) magasiitade asutamine, 2) viljatagavarade soetamine ja täiendamine, 3) magasiitadest laenude andmine, 4) laenude tasumine, 5) magasiitade üle valitsemine ja 6) toitluskapitalid.

1. Magasiitade asutamine.

Kogukonna üksus, millele oli vajalik magasiit. Igal vallal pidi olema vähemalt üks magasiit (Toitluss. § 180). Ühe valla liitumise korral teise vallaga koondati ka viljatagavarad ühte üldisse magasiita. Viimasel juhul seadus (§ 183) lubas hoida endised magasiidad ühes viljaga alal, tunnustades ainult liitunud kogukonna omanduse õigust viljatagavaradele.

Magasiitade väline ehitus. Toitlusseaduse § 180 järgi pidi magasiit ehitatama tulekindlast materjalist ja tulele hädaohuta kohas.

Magasiitade sisemine ehitus. Toitlusseaduse § 180 seadis üles nõude, et magasiit pidi olema nii suur, et tema mahutaks ära kõik seadusega määratud viljatagavarad. Kui suured need viimased pidid olema, seda näeme allpool.

2. Viljatagavarade soetamine ja täiendamine.

Viljatagavarade normaalne suurus. Normaalne viljatagavara suurus oli määratud sellisena, et iga revisjoni-meeshinge peale viimase revisjoni järgi ja iga valla liikme kohta, kes võetud hingekirja endiste seisusliikude eesõiguste alahoidmisega, tuli arvata üks setvert talvilja ja poolsetverti suvilja (Toitluss. § 181).

See seaduse nõue maksmapandud kujul ei ole praegu enam teostatav, sest et kogukonna hingekirjas olemine on juba 5. okt. 1906. a. seaduse ilmumisega (VSKK 1906 a., nr. 237, art. 1700) kaotanud oma tähtsuse. Käesoleval ajal loetakse vallakogukonda kuuluvaiks kõik isikud, kes oma teenistuse, töö, ettevõtte pärast alaliselt elavad kogukonna piirides, või kellel seal on kinnisvara või kodune sissesead, see tähendab, et need isikud tuleb kogukonda kuuluvaiks lugeda, kellel on kogukonna piirides alaline elukoht.

Vana vilja uue vastu vahetamise kord ja tähtaeg. Kindralkuberneri juhatuskirja järgi (§ 8) viljatagavarade vahetamise aja uue vilja vastu määras igal üksikul juhul kindlaks vallavalitsus vallavolikogu otsusel ja ülemuse kinnitusel. Erijuhtudel juhatuskiri lubas vilja magasiaidast anda välja, ilma et kohe värsket vilja vastu oleks saadud, kuid ainult tingimusel, et valla liige, kes sai vana vilja, pidi andma tarviliku kindlustuse vilja õigel ajal tasumiseks. Seega kandis see vahetus laenu ilmet.

Tagavarade täiendamine, kui need ei ulatunud normini. Valdades, kus viljatagavara ei ulatunud seaduses ettenähtud normini, pidi iga revisjoni-meeshing ja iga valla hingekirja võetud isik igal aastal andma magasisse kuni normi täissäämiseni poolsetverikku rukist või nisu ja kaks karnitsat suvivilja (Toitluss. § 182).

Viljatagavarade täiendamise tähtaeg. Kindralkuberneri juhatuskirja § 2 nõudis, et iga-aastane vilja andmine magasiaita pidi sündima kohe pärast lõikust ja pidi lõppema 1. novembriks.

Ühe viljasordi asendamine teisega. Kindralkuberneri juhatuskiri võimaldas magasivilja andmisel asendada üht viljasorti teisega. Juhatuskirja § 6 lubas tõuvilja või talvilja ikaldamise juhul anda magasisse üht neist kahest sordist teise asemel järgmise proportsioonis: rukki ikaldusel $\frac{1}{3}$ setverti rukki asemel $\frac{1}{2}$ setverti otri või $\frac{2}{3}$ setverti kaeru; tõuvilja ikaldusel aga — samal määral rukkeid tõuvilja asemel. Magasiaida valitsus oli kohustatud toimetama järgmisel sügisel vastavate viljasortide ümbervahetamist nõutavas suuruses.

Vilja asemel rahamaks. Kindralkuberneri juhatuskiri (§ 9) lubas vallaelanikele, kellele vilja ostmise ja kohale toimetamine sünnitas mingil põhjusel raskusi, samuti ka neile, kes vallas ei elanud, anda vilja asemel raha ja kanda rahas veokulud. Neid rahasummasid ei kantud toitluskapitali arvele, vaid nendega tuli kohe osta magasi tagavarade täiendamiseks vilja.

3. Laenude andmine.

Laenude andjad asutised ja nende kompetents. Laenude andmise üle valla magasist otsustas vallavolikogu. Vallavolikogule oli keelatud oma võimuga anda magasist vilja laenuks rohkem kui $\frac{1}{4}$ viljatagavarast. Kui tekkis tarvidus sellest normist üle minna, siis pidi vallavolikogu nõutama asja lahendamiseks ülemuse eriloa (Toitluss. § 186).

Laenude lubamise viis. Vallavolikogu, leidnud laenu palve rahuldamisväärse olevat, tegi vastava otsuse, milles märgiti, kellele ja missugusel määral oli lubatud vilja laenuks anda. Laenu palve tagasilükkamisel koostati eriprotokoll, milles tähendati lähemad tagasilükkamise põhjused (Toitluss. § 186 ja Kindralkub. juhata. § 10).

Laenude andmise tingimused. a) Vilja headus: Kindralkuberneri juhatuskiri (§ 13) nõudis, et eeskätt pidi antama laenuks vilja, mis võis kergesti rikki minna; b) laenude protsendid: Toitlusseaduse § 186 määras, et laenude tasumisel pidi makstama ka protsente, mille suuruse kinnitas vallavolikogu, kuid mitte üle 6%; c) kindlustus: lõpuks, Kindralkuberneri juhatuskiri (§ 10) nõudis isikult, kes palusid laenu, kindlustuse esitamist laenu tasumise kohta — asikindlustuse või isikliku kindlustuse näol, ilma et ta oleks vahet teinud isikute vahel, kes omavad kinsivara või seda mitte ei oma.

Vilja laenamine ühel vallakogukonnal teisel. Kindralkuberneri juhatuskirja (§ 11) järgi võis ühe valla magasi ait teha viljalaenu teise valla magasi aidalt. Laenu tegemine sündis vallavolikogu otsusel ja vajas järelevalveasutise luba, kelle kaalumisele kuulusid ka laenu lähemad tingimused.

4. Laenude tasumine.

Üldine põhimõte. Laenu pidi tasuma see isik, kes laenu oli saanud, ja ainult sel juhul, kui ta osutus täiesti maksuvõimekuks, langes vastutus laenu eest vallakogukonnale (Toitluss. § 185; Kindralkub. juhatusk. §§ 2 ja 5).

Laenude tasumise tähtaeg ja viis. Kohe pärast lõikust pidi antud laen tasutud olema. Kui seda nõuet ei täidetud, siis magasi ülevaatajate teadaandel vallavalitsus määras kaks uut tähtaega, 14 päeva kumbki, laenuvõla tasumiseks, kusjuures pärast viimase tähtaja möödumist vallavalitsus asus viivitamata võla sissenõudmisele. Võlg nõuti sisse vastuvaidlematus korras (Vene Sen. ots. 9. okt. 1896. a. ja t.; Riigik. adm.-t. 425 I/29, 426 I/29). Kui laenusaaaja osutus maksuvõimekuks, siis vastutas laenu eest kogu vald, kuid ainult laenu niisuguste võlgade eest, mis kogunenud viimase kahe aasta jooksul. Võlgade eest, mis tekkinud pikema aja kestel, laenusaaaja maksuvõimetuse korral vastutasid oma varandusega valla ametnikud, kes õigel ajal ei astunud samme võla ärajaotamiseks valla liikmete vahel. Valla liikmete vahel jaotatud võlgade sissenõudmine pidi lõpetatud olema 1. novembriks (Toitluss. § 185; Kindralkub. juhatusk. §§ 2 ja 5).

Laenude pikendused. Kindralkuberneri juhatuskiri (§ 5) lubas erakordsetel juhtudel laenu pikendada, kuid ainult kuni järgmise lõikuseni, ja sedagi vastava kindlustuse esitamisel. Pikenduseks oli vajalik ülemuse nõusolek.

Valla magasi aitade kohta käivate määruste (Toitluss. § 186 p. 3) järgi pidi magasist laenuks antud vili, nagu juba tähendatud, tasutud olema esimese lõikuse saagist, ja ainult juhul, kui see täiesti võimatuks osutus, võis tasumist pikendada järgmise lõikuseni. Tähendatud määrused ja valla magasi aitade valitsemise juhatuskiri (§ 5) ei lase oletada, et magasi aidast võetud võlg võis tasumata seista 10 ja rohkem aastaid, ilma et seda ühel või teisel viisil oleks sisse nõutud. Võla olemasolu tõenduseks (pealegi kui võlgnik seda

eitas) oli vähe sellest, et valla magasiaida raamatutest ei ole võlg kustutatud, vaid nõudja vallavalitsus pidi tõendama, et seda vilja oli ülaltähendatud määrustes ettenähtud korras katsutud sisse nõuda ja et teatavatel põhjustel ei ole see korda läinud ning et see laenuks antud vili oli püsinud vastavates vallaaruannetes seni võlana (Riigik. adm. t. 55 I/30, 56 I/30, 63 I/30).

5. Magasiitade üle valitsemine.

V a l i t s e m i s e o r g a n i d. Valla magasiitade valitsemine oli vallavanemate ja nende abide käes, kuna magasiitade otsene juhtimine oli pandud magasiitade ülevaatajate peale (Vallakog. valits. sead. § 20 lit. d; Toitluss. § 187).

K o h u s t e j a o t u s. Toitlusseaduse § 187 järgi magasiitade ülevaatajad vallavanema või tema abi korraldusel võtsid vilja vastu ja andsid vilja välja, kandes ette selle täitmisest ja vastutades ainult vilja tagavara ja headuse eest, kuna vastutus magasivilja tagavara kasutamise eest vallavolikogu otsuste kohaselt lasus vallavanemal ja tema abidel.

Vallavanema, ühe tema abi ja ülevaataja käes hoidusid magasiida kolme luku võtmed (Kindralkub. juhatusk. § 1).

A r v e p i d a m i n e. Kindralkuberneri juhatuskirja § 18 järgi pidi vallavalitsused pidama magasiitade alal järgmisi raamatuid: 1) magasiida raamat, millesse üksikud tulud ja kulud kanti üldkokkuvõtetena; 2) eriarvete raamat iga kogukonnaliikme jaoks. Peale selle seati kokku jaotusleht, milles märgiti, kuipalju jaotuse järgi tuli aasta jooksul makse iga vallaliikme kohta.

Magasiitade raamatud pidid lõpetatud olema 1. augustiks, millega algas ka aruandeaasta.

Kohtu- ja Siseministrilt 23. jaan. 1932. a. kinnitatud ja Riigi Teatajas (nr. 23 — 1932) avaldatud Vallavalitsuste arvepidamise korra järgi eelpooltähendatud raamatutele vastavad: pearaamatu magasivilja arve täienduseks — magasivilja raamat, kus iga erivilja läbikäigud eritleti tema nimelisele eriarvele (§ 85), ja pearaamatu magasivilja laenude arve täienduseks — magasivilja laenude raamat, kus laenude läbikäigud eritleti iga laenaja nimelisele eriarvele (§ 87).

A r u a n n e. Pärast Kindralkuberneri juhatuskirja § 2 tähendatud magasivilja andmist ja magasi laenude tasumist vallavalitsused koostasid magasiida raamatute põhjal aruande vsatava vormi järgi, milles pidi näidata: 1) palju hoidus vilja magasis 1. augustil; 2) palju oli laenusid võlas; 3) palju oli laenuvõlga sisse nõutud; 4) palju pidi magasile vilja antama ja palju seda tegelikult vastu võeti; 5) palju oli kulutatud saadud protsendi viljast vaeste heaks; 6) palju oli aruande koostamise momendil vilja magasiidas.

See aruanne esitati talurahvaasjade komissarile hiljemalt 1. detsembriks.

Peale selle vallavalitsused esitasid seatud vormi järgi aruande komissarile kuberneriga aastase üldise aruande jaoks keisrile ja toitluskomisjoni jaoks (Kindralkub. juhatusk. § 15).

Iga-aastase magasivilja aruande esitamist vastava vormi järgi nõuti ka eelpoolnimetatud Vallavalitsuste arvepidamise korraga (§ 90 p. 7).

K o n t r o l l. Magasiaitade kontrollimine oli talurahvaasjade komissaride ülesandeks. Pärast komissaride ameti kaotamist (Omaval. ajut. järelev. sead. — RT 78 — 1919) läksid nende õigused ja kohused magasiaitade kontrolli alal vastavaile maavalitsusile.

Kontrolli magasiaitade üle teostati, esiteks, vallavalitsuste poolt igal aastal esitatud aruannete läbivaatamisega ja, teiseks, magasiaitade ja kassa revideerimisega kohal. Toitlusseaduse § 187 järgi tuli sarnaseid revideerimisi toimetada igal aastal pärast lõikust. Revideerimisel selgitati esitatud aruannete andmetel, kas kõik vallaelanikud olid tasunud nendele langenud maksud ja laenu võlad, ja tehti tarbekorral puuduste kõrvaldamiseks vastavad korraldused. Edasi võrreldi aruandeid magasiada raamatutega ja tehti nende varal kindlaks viljatagavara ja magasi kapitali koosseis (Kindralkubern. juhatusk. § 16). Tõendavate dokumentidena revideerimisel kohal võeti arvesse vilja laenude suhtes vallavalitsuste vastavad korraldused.

6. Toitluskapitalid.

K a p i t a l i d e k o o s s e i s. Kuni 19. jaan. 1904. a. antud Kogukondliikude viljatagavarade rahakapitaliks muutmise korra (Toitluss. § 180 märkuse 2 lisa — VSK XIII k., 1912. a. j.) *mahakkamiseni toitluskapital moodustati kahest allikast: 1) vallavolikogu otsusel toimetatud magasivilja selle osa müügist, mis oli kogunenud üle seadusega määratud normi (Toitluss. § 181, märkus 1), ja 2) tarbekorral magasivilja osalisest müügist, mis ei võinud tõusta üle poole kogu viljatagavarast, vallavolikogu otsusel ja kuberneril loal (Toitluss. § 181, märkus 2).* Sellest selgub, et kuni 1904. a. seadus ei lubanud tervet magasivilja tagavara ära müüa ja saadud summast toitluskapitali moodustada, vaid viljatagavara võis rahakapitaliks muuta ainult ülaltoodud kahel juhul.

Ülalinimetatud 19. jaan. 1904. a. seadus aga andis võimaluse tervet magasivilja tagavara muuta rahakapitaliks kõigis nendes valdades, kus see ümberkorraldus ei sünnitanud raskusi elanike toitlusolude rahuldamiseks. Selle seaduse maskmahakkamisega jäi püsima ülalmärgitud vallaomavalitsuste magasivilja müügi õigus selle vilja osa suhtes, mis oli kogunenud üle seadusliku normi (Toitluss. § 181, märkus 1), kuna Toitlusseaduse § 181 märkus 2 kustutati, mille põhjal valdadele oli antud võimalus volikogu otsusel ja kuberneril loal magasivilja tagavarast kuni pool osa ära müüa ja saadud rahast moodustada toitluskapital.

K a p i t a l i m o o d u s t a m i s e k o r d. Et magasivilja tagavara muuta rahakapitaliks, selleks pidi vallavolikogu võtma vastu vähemalt kahekolmandiku häälteenamusega erilise otsuse. See otsus tuli esitada talurahvaasjade komisjari kaudu ja viimase seisukohaga kubermangu talurahvaasjade komisjonile, kes vaatas volikogu otsuse läbi ühiselt toitluskomisjoniga. Kui ühine komis-

jon tunnustas viljatagavara rahakapitaliks muutmise palve rahuldamise vääriliseks, siis andis ta loa magasivilja tagavara ära müüa ja määras vastava arvestuse põhjal kindlaks vallale sundusliku toitluskapitali suuruse.

Oli magasivilja tagavara muudetud rahakapitaliks, siis ei saadud magasivilja endisi laene ja võlga tasuda mitte enam viljaga, vaid seda pidi tegema juba sularahas.

Kubermangu talurahvaasjade komisjon ühes toitluskomisjoniga magasivilja rahakapitaliks muutmise korral määras iga valla kohta kindlaks, kas magasivilja pidi ära müüdma enampakkumise teel või vabal kokkuleppel ostjatega, ja missugusest hinnast peale pidi oksjoni korral pakkumine algama.

Viljatagavara rahvakapitaliks muutmisel nendes valdades, kus see tagavara ei ulatunud seadusliku normini (Toitluss. § 181) või kus vilja müügist moodustatud toitluskapital osutus väiksemaks, kui see oli määratud kindlaks komisjoni poolt, pidi iga vallaliige maksma selle kapitali heaks niisuguse summa rahas, mis võrdus poole setveriku rukki või nisu ja kahe karnitsa suvilja hinnale komisjoni hindamise järgi. Seda maksu tuli tasuda igal aastal ja nimelt niikaua, kuni toitluskapital oli tõusnud eelpooltähendatud sundusliku normini.

Raha, mis saadi viljatagavara müügist, samuti ka summad, mis tulid sisse toitluskapitali täiendamiseks kuni määratud normini ning laenude ja võla tasumiseks, muudeti valla toitluskapitaliks.

Nendesse 1904. a. seaduse normidesse, nagu juba tähendatud eelpool, tõi muudatuse Omaval. ajutine järelevalve seadus (RT 78 — 1919), millega kaotati talurahvaasjade komissarid ja talurahvaasjade komisjonid ja nende õigused ning kohused anti maavalitsustele ja kohtu- ja siseministrile.

Kapitali otstarve. Toitlusseaduse § 2 märkuses 1 nimetatakse toitluskapital eriliseks kapitaliks, kuid kuskil ei ole öeldud, et selle kapitali eriline ja ainus ülesanne on rahuldada ainult elanike toitluse tarvidusi. 19. jaan. 1904. a. antud Kogukondliikude viljatagavarade rahakapitaliks muutmise ajutised määrused (Toitluss. § 180 märkus 2 lisa, § 8) määrasid täpselt ära toitluskapitali otstarbe, nimelt võis seda kapitali tarvitada elanike toitmiseks ja külviks, selle kapitali protsente aga — abitude, vaeste ja haigete kogukonnaliikmete eest hoolitsemiseks.

Rahalistel laenud. 11. juuni 1866. a. Baltimaa valla-kogukondade heaolu kindlustamise määrused ei sisalda eneses mingisuguseid norme rahaliste laenude tegemise kohta toitluskapitalist, küll võimaldas seda Kindralkuberneri 1869. a. juhatuskiri (§ 7). Kui nimelt vallaelanikke tabasid erakorralised õnnetused, mistõttu kogu magasivilja tagavarast ei jatkunud tarviliikude laenude andmiseks, siis oli vallavalitsusele lubatud vallavolikogu otsusel ja talurahvaasjade komissari nõusolekul toitluskapitalist laenu teha. Sel otstarbel osteti kapitali summadega tarvilik kogu vilja ja anti elanikele laenuks, kes aga olid kohustatud laenu tasuma mitte viljaga,

vaid rahaga. Vilja ostmiseks oli lubatud kasutada ainult osa toitluskapitali.

19. jaanuari 1904. a. määruste (§ 8) järgi, nagu nägime eelpool, võis toitluskapitali tarvitada ainult elanike toitmise ja põldude seemendamise tarviduste rahuldamiseks, kusjuures need määrused nõudsid, et selle kapitali summade kasutamisel pidi täidetama Toitluseaduse § 186 nõudeid. Selle paragrahvi järgi võis toitluskapitali tarvitada ainult laenude andmise teel ja nimelt ainult vallaelanikele. Laenu anti ainult tarviduse korral ja tarvilikul määral, kusjuures laenu protsent, mille määras kindlaks vallavolikogu, ei võinud tõusta üle kuue protsendi. Nagu see sündis vilja laenude juures, nii pidi ka rahaliste laenude andmisel: 1) tehtama eriline otsus vallavolikogu poolt, milles tähendati, kellele laen antakse ja kui suurel määral, 2) laen pidi tasutama esimesel lõikusel realiseeritavatest summadest, kusjuures võimaldati laenu pikendamist kuni järgmise lõikuseni, ja 3) vallavalitsus pidi alati valvama selle järele, et laenuks ei oleks antud üle neljandiku toitluskapitalist, kuna kolmneljandikku kapitali pidi alati püsima puutumata. Erandeid sellest nõudest võis vallavolikogu teha ainult talurahvaasjade komisjoni (praegu Kohtu- ja Siseministri) nõusolekul.

Et rahalisi laenusid toitluskapitalist ei tarvitataks otstarveteks, mida ei näe ette seadus, pidi talurahvaasjade komissar (praegu maavalitsus) valdades, kus oli olemas ainult toitluskapital, hoolega valvama selle järele, et vallavolikogude otsusega ühe neljandiku kapitali summa ulatuses lubatud laenud lähöksid ainult seemnevilja muretsemiseks ja elanike toitmiseks. Vallavolikogu otsused ses asjas pidi viivitamata esitatama talurahvaasjade komissarile ja viimane oli kohustatud need otsused läbi vaatama väljaspool järjekorda ja tagajärgedest vallavalitsusele teatama (Liivim. kub. val. prot. 13. sept. 1904. a. nr. 1195; kubermanguval. ringk. korraldus 16. sept. 1904. a. nr. 5571).

Toitluskapitali hoidmine. 1866. a. Vallakogukonna valitsemise seaduse (VSK II k., Üld. kub. sead. § 18 märk. lisa, 1912. a. järg) § 35 märkuse 1 järgi moodustas valla toitluskapitali vallakassa erilise osa ja tema valitsemise ning kontrolli kohta olid maksvad kõik vallakassade kohta antud määrused. Vallakassa ise hoiti alal kindlas kohas kahe luku taga, mille võtmed hoiti valla vanema ja ühe tema abi käes (Koguk. valits. sead. § 38, Kindrakub. juhatusk. § 19).

Ülaltoodud magasiitadesse ja toitluskapitalisse puutuvad määrused leidsid järjekindlat täitmist kuni momendini, milleni kestis talurahvaasjade komissaride ja komisjonide tegevus. Olgugi et need määrused jäid maksuma ka pärast talurahvaasjade komissaride ja komisjonide kadumist 1917. a. ja nad maksavad väikeste muudatustega ka praegu, ja vaatamata sellele, et Omaval. ajutise järelevalve seadusega komissaride ja komisjonide õigused ja kohused sel alal on pandud maavalitsuste ja kohtu- ja siseministeeriumi peale, ei ole 1917. a. alates vallaomavalitsused, kus magasiitad püsisid likvideerimata, mitte alati ja mitte igas asjas pidanud kinni

seaduse nõuetest magasivilja tagavarade täiendamise ja uuendamise, magasist laenude andmise ja nende tasumise, magasiitade valitsemise, viljatagavarade rahakapitaliks muutmise alal jne. Ei ole näiteks hoolitsetud magasivilja uuendamise eest, laenud on seisnud pikemat aega ja seisavad osalt praegugi sisse nõudmata, magasiitade valitsemise organisatsioon on lagunenu, ei esitata seaduses ettenähtud magasi aruandeid, ei ole peetud ega peeta kinni tootluskapitalist laenude andmisel seaduslikust normist, magasiitade likvideerimiseks ja magasivilja rahakapitaliks muutmiseks ei ole igakord ja igalpool nõutatud kohtu- ja siseministeriumi nõusolekut jne.

Samuti tuleb konstateerida, et kohalik järelevalveorgan — maa-valitsus — ei ole valvanud tarviliku hoolega selle järele, et magasiitadesse ja tootluskapitalisse puutuvad normid oleksid leidnud tarvilikku täitmist.

Millega tuleks sarnast nähtust seletada?

Kui jälgida Baltimaa valdade elu vene valitsuse viimastel aastakümnetel, siis võime konstateerida, et magasiitadel tol ajal ei olnud enam seda tähtsust, mis varemadel aegadel, ja et see tähtsus alatasa langes. Seletada tuleb seda seega, et muutunud olude tõttu nõudmine magasivilja laenude järgi ikka enam ja enam langes, jõukamates valdades tunduvamal määral, kehvema elanike elujärgiga valdades aga vähemal määral, kusjuures viimastes seetõttu püsima jäi ka suurem tarvidus magasivilja laenude järgi. Et laenude järjekindla langemise tõttu viljatagavarasid magasiitadesse suurel arvul jäi seisma, siis sünnitas selle vilja eest hoolitsemine mõistagi vallavalitsustele suuri raskusi, tuli valvata, et vili seismisest rikki ei läheks, ja seetõttu seda järk-järgult uuendada.

Väljapääsu sellest leidsid vallad ülaltoodud 19. jaan. 1904. a. seadusest, mis lubas valdadele kogu magasivilja muuta rahakapitaliks. Kasutades seda võimalust suurem osa valdu juba vene ajal müüs kogu oma magasivilja tagavarad maha ja lõi saadud summadest tootluskapitali, kuna magasiitad ise kas lammutati või tarvitati muudeks otstarveteks. Kui osutus tarvilikuks anda elanikele toitmiseks või viljaseemneks laenu, siis tehti seda tootluskapitali summadest. Magasiitade likvideerimiseks mõjusid kaasa ka maailmasõja rekvisitsioonid. 1917. a. andis osa valdu oma magasivilja tagavarad laenuks, kartes nende kaotsiminekut enamlaste juhtivate asutiste korralduste tõttu.

Eesti Vabariigi algpäevil ei olnud ülaltoodud asjaolude tõttu magasiitade arv enam kuigi suur, milles leidis tegelikult magasivilja hoiul. Vabariigi algusest peale kuni käesoleva ajani on nendest magasiitadest üks osa samuti likvideeritud ja nende viljatagavara muudetud rahakapitaliks. Vene ajal olid valdadel, kus tootluskapital on moodustatud, võrdlemisi suured summad rahas ja väärt-paberites hoiul. Tolleaegne kapital on aga väärtusetuks muutunud vene raha väärtusetuks muutumise tõttu. Eesti ajal on tootluskapitali moodustada ja suurendada saanud ainult need vallad, mille

magasivilja tagavarad ei olnud vene ajal kõik muudetud rahakapitaliks. Need toitluskapitali summad ei ole kuigi suured.

Et eesti ajal magasiatade arv, kus vili hoiul, võrdlemisi väikeks osutus, ja väikesteks osutusid ka toitluskapitali summad, siis muutusid magasiatade valdadele nii öelda kõrvalisteks vähesed tähtsusega asutisteks, mis ei väärinud enam endist nende eest hoolitsemist, ja seetõttu ongi nähtavasti vallad hooletusse jätnud magasiatadesse puutuvate seaduse eeskirjade täitmise ja otsene järelevalveorgan valvamise vallavalitsuse tegevuse üle sel alal.

Toome lõpuks mõned statistilised andmed eelpoolmärgitud väidete kinnitamiseks. Veneaegsed andmed puudutavad endist Eestimaa kubermangu, kuna end. Liivimaa kubermangu kohta neid andmeid käesoleva kirjutise koostamisel ei olnud võimalik käsitada. Veneaegsed andmed käivad 1892. a. kohta. Võrdluseks toodud eestiaegsed andmed on kogutud maavalitsuste kaudu ja need on seotud 1. jaanuariga 1933. a.

1892. a. oli end. Eestimaa kubermangu neljas kreisis magasiaitu: Harjumaal — 129, Virumaal — 156, Järvamaal — 85 ja Läänemaal — 121, kokku 491 magasiaita, milles olid olemas viljagavarad. Vilja oli nimelt magasiatades: Harjumaal — talvvilja 3959 setverti 16 karnitsat ja suvivilja 7552 setverti ja 48 karnitsat; Virumaal — talvvilja 6064 setverti 28 karnitsat ja suvivilja 7770 setverti 8 karnitsat; Järvamaal — talvvilja 5121 setverti 32 karnitsat ja suvivilja 11.319 setverti 56 karnitsat, ja Läänemaal — talvvilja 4952 setverti 40 karnitsat ja suvivilja 7264 setverti 56 karnitsat, kokku terve Eestimaa kubermangu kohta — talvvilja 28.376 setverti 55 karnitsat (5.956.532 liit.) ja suvivilja 51.849 setverti 39 karnitsat (10.883.450 liit.).

Magasivilja kõrval oli kõigis Eestimaa kubermangu valdades, peale 3 valla, olemas veel toitluskapital. Seda kapitali oli: Harjumaal valdades 302.483 rbl., Virumaa valdades 246.566 rbl. 77 kop., Järvamaal valdades 108.605 rbl. ja Läänemaal valdades 229.556 rbl. 48 kop., kokku kogu kubermangu valdade kohta 887.211 rbl. 25 kop. See oli suur summa, mis võimaldas valdadele rahuldada kodanike laenude soove ja kapitali protsentidega kustutada valla abitute, vaeste ja haigete häda. See kapital on, nagu juba tähendasime, läinud peaaegu täiesti kaduma ja selle võrra on vallad jäänud vaesemaks.

Peale magasiatades oleva vilja ja rahalise toitluskapitali oli Eestimaa kubermangu valdadel veel saada vilja ja toitluskapitali võlga: talvvilja võlga 6549 setverti 59 karnitsat, suvivilja võlga 3978 setverti 41 karnitsat ja toitluskapitali võlga 21.349 rbl. 94 kop. Selle vilja võla hulka ei kuulunud vilja võlg, mis oli laenatud välja enne seda, kui vallavolikogu otsusega muudeti magasivilja tagavara rahakapitaliks. Seda vilja oli: talvvilja alal 50.087 liit. ja suvivilja alal 176.439 liit., milline võlg tuli tasuda mitte viljaga, vaid rahaga toitluskapitali heaks.

1. jaanuaril 1933. a. oli Eesti Vabariigis magasiaitu ainult veel 36, nendest: Virumaal — 5, Saaremaal — 2, Viljandimaal — 1,

Pärnumaal — 4, Tartumaal — 15, Valgamaal — 7 ja Võrumaal — 2. Nimetatud aidadest oli 32 aita vilja all, kuna 4 aita seisis tüh-
jalt, sest et nendest kogu vili oli laenatud välja. Harjumaal, Järva-
maal ja Läänemaal ei olnud ühtki magasiaita vilja all, samuti puu-
dusid viljatagavarad Petserimaal.

Nendes magasiaitades leidus vilja: talvvilja 78.415 liit. ja
23.586 kg. ning suvivilja 418.665 liit. ja 56.610 kg.

Peale magasiaitades oleva vilja seisis vilja laenus: talvvilja
267.486 liit. ja 36.543 kg. ning suvivilja 601.375 liit. ja 47.873 kg.
Toitluskapitali üldsumma tegi välja kr. 128.121.37, millest seisis lae-
nus kr. 66.153.26. Nagu on selgunud valdade üldiste aasta-aru-
nete kokkuvõtetest, on mõned vallad toitluskapitali arvele kannud
ka vilja väärtuse, ja seepärast võivad ülaltoodud toitluskapitali sum-
mad olla ebatäpsed, kuid see ei muuda üldist pilti.

Nagu nähtub nendest võrdlevatest andmetest, on magasiaitade
arv ja nendes leiduv vili praegusel ajal täiesti kuivanud kokku.
Magasiaidad, kus veel vilja hoidubki, livkideeritakse kahtlemata
lähemate aegade jooksul, nagu seda võib oletada möödunud aastate
praktikast, ja realiseeritavad rahasummad kantakse toitluskapitali
arvele. Sellele kapitalile aga suuremaid summasid juurde tulla ei
saa, sest et magasides leiduv vili realiseerimisel ei anna kuigi suurt
tulu tema vähesuse tõttu. Et vilja seisab laenus märksa rohkem kui
magasiaitades, siis võiks selle tasumisel ja realiseerimisel toitlus-
kapital küll võita, kuid selleks on siiski väljavaateid õige vähe. See
vilja on nimelt suuremalt osalt laenatud välja juba kauema aja eest,
näit. 1917. a. ja veel varemgi, ja teda ei ole seni sisse nõutud või
tema nõudmine on toimunud õige loiuult ja tagajärgedeta. Kahtle-
mata jääb suurem osa sellest viljast tagasi saamata ja see tuleb val-
lavolikogudel lihtsalt arvelt kustutada, olgugi et Kogukondl. koor-
mat. sead. (VSK IV k.) § 11 põhjal kogukondlikkude maksuvõlgade
sissenõudmine ei igane ja magasivilja võib sisse nõuda igal ajal vas-
tuvaidlematus korras (Riigi adm. t. 425 I/29, 426 I/29).

Ka toitluskapitali võlgade tasumisega ei näi väljavaated kõige
paremad olevat. Sellest võlast seisab samuti suurem osa kauemat
aega sisse nõudmata. Ka siin ei pääse ilma võla kustutamiseta.

Magasiaitade hooned on osalt lammutatud ja osalt tarvitamist
leidnud muudeks otstarveteks.

Kui ei muutu olud, siis on mõne aastakümne pärast magasiaita-
dest ainult veel mälestus järel, sest et sel ajal vaevalt veel ühtki
magasiaita leidub, mis täidaks temale määratud otstarvet.

Leidlapse registreerimisest.

Teofil Teder

Leitud vastsündinu all tuleb mõista elav laps, kes väliste tunde-
märkide järgi hiljuti on sündinud ja kelle vanemad on teadmata.

Leidlapse sünniregistreerimist tuleb vaadelda kui üht erandit
üldisest sünniregistreerimise korras. Kuna leidlaste registreerimisi

võrdlemisi harya tuleb ette, puudub sageli nii politseil kui ka perekonnaseisuametnikel tarvilik vilumus vastava protokolliga või akti koostamiseks.

Leidlapse sünniregistreerimise kord on nähtud ette Perekonnaseisu seaduse §§ 32, 33 (RT 191/192 — 1925) ja Prs. s. juhtnõu-ride §§ 12, 29 (RT 48 — 1926).

Leitud vastuandjast peab teatama tema leidja, maja- või korteripere, kuhu laps toodud, mitte hiljem kui järgmisel päeval kohalikule politseile. Politsei teeb protokolliga, kus tähendatakse lapse leidmise aeg ja koht, lapse sugu, eritunnused, kui need on olemas, arvatav vanus, lapse juures leitud asjad ja dokumendid, samuti asutis või isik, kellele laps on antud kasvatada. Ühes lapsega antakse sellele asutisele või isikule kõik lapse juures leitud asjad ning dokumendid ja politsei protokolliga ära kirjutatakse (Prs. s. § 32).

Kui leidlapse kohta esitatud politsei protokolliga ära kirjutatakse ei vasta Perekonnaseisu seaduse § 32 nõuetele, näiteks, kui selles puuduvad andmed leidlapse arvatava vanuse kohta või asjade kirjeldus, mis lapse juures leiti jne., siis tuleb politseilt nõuda täiendava protokolliga koostamist.

Leidlapse arvatav vanus tuleks juba politsei protokollis fikseerida kindlalt ajamõõduga, näiteks „leidlaps on umbes 5 päeva vana“, aga mitte „leidlaps on umbes 2—5 päeva vana“ (K.-s. adm.-o. seletus 5. VI 1930, nr. 6480—29 Nõmme linna perekonnaseisuametnikule). Endastmõistetav on, et niisugune politsei protokoll peab sisaldama peale ülaltähendatud andmete ka üldiselt protokollides märgitavad andmed, nagu protokolliga koostamise aeg, ülekuulatava (lapse leidja jne.) perekonnanimi, nimi, elukoht, protokolliga koostaja ametniku nimi jne.

Asutis või isik, kellele leidlaps on antud kasvatada, on kohustatud teda registreerima üldkorras vanemate asemel õigusega temale anda perekonnanimi oma äranägemisel (Prs. s. § 33).

Kuna leidlapse registreerimine sünnib üldkorras, siis maksab ka kasvatada võtja suhtes ühekuune registreerimise tähtaeg (Prs. s. § 29), kuid minu arvates ei saa seda tähtaega arvata lapse sünniajast, mis leidlapse suhtes võib olla ebatäpne, vaid lapse kasvatada võtmise silmapilgust. Et leidlapse registreerimine on kasvatada võtjal kohustuslik, kuulub ta ka Prs. s. juhtnõu-ride § 30 (RT 48 — 1926) alusel vastutusele võtmisele, kui ta ei täida seda kohustust tähtajaks.

Leidlapse kasvatada võtval asutisel või isikul on eriline õigus anda lapsele perekonnanimi oma äranägemisel. Nii tekib leidlapse perekonnanimi alles selle nime osise sünniregistrisse kandmise järel, kuna abielu- ja vallaslapse perekonnanimi on olemas juba ipso jure enne sünni registreerimist. Ka valib kasvatada võtja asutis või isik leidlapsele eesnime.

Perekonnaseisuametnik seab lapse kohta kokku akti politsei protokolliga ära kirjutaja põhjal, kui selleks ajaks ei ole saadud täpsemaid teateid.

Prs. s. juhtnööride § 29 (RT 48 — 1926) põhjal märgitakse akti sünniaja ja -koha ning muude sünniregistris nõutavate andmete asemel politsei protokollil põhjal leidmise aeg ning koht ja protokollis lapse kohta tähendatud andmed. Nõutud andmed leidlapse kohta kantakse akti lühidalt ning täpselt, sünniregistri formulaari raamidesse.

Prs. s. juhtnööride § 12 (RT 48 — 1926) põhjal tuleb sünniregistri formulaari tekstis trükitud sõnad, millele leidlapse registreerimisel ei saa vastata, tõmmata läbi sirgjoonega.

Nendel alustel peab leidlapse sünniakt kokkuvõetult sisaldama järgmised andmed: lapse leidmise aeg ja koht, lapse arvatav vanus, lapse sugu, lapsele antud perekonnanimi, nimi, eritunnused, kui need olemas, lapse juures leitud asjad ja dokumendid, samuti asutis või isik, kellele laps on antud kasvatada, siis akti kokkuseadmise aeg, teadaandja nimi, perekonnanimi, elukoht ning missuguse politseiasutise protokollil (ka protokollil koostamise aeg ja number) tõendusel akt on tehtud.

Kui lapse vanemad hiljem tulevad avalikuks, tehakse nende poolt esitatud andmete põhjal üldkorras uus täiendav akt ja registreeritakse lapse perekonnanimi vanemate järgi (Prs. s. § 33).

Kui leidlaps mõni tund pärast leidmist on surnud, ei saa teda kui leitud surnut (Prs. s. juhtnööride §§ 46—49, RT 48 — 1926) registreerida, vaid tema kohta tuleb koostada kõigepealt sünniakt, kui leitud vastsündinule, ja siis alles surmaakt (K.-s. adm.-o. seletus Paide linna perekonnaseisuametnikule 16. IX 1926, nr. 504).

Muidugi käib leidlapse sünniakti koostamise eel vastava statistilise lehe täitmine. Selleks kasutatakse Riigi statistika keskbüroolt saadetud sünnilehte (vorm nr. 1). Leitud lapse sünnilehe täitmisel märgitakse andmed politsei protokollil ja lapse juures leitud dokumentide alusel ja ulatuses, eriti sünnikohaks — leiukoht ja sünniaeg arvatava vanuse kohaselt (Kohtu- ja Siseministri juhtnöörid perekonnaseisuametnikkudele statistiliste teatelehtede täitmiseks § 11, RT 45 — 1926).

Leidlapse sünniakti või selle ära kirja põhjal tehakse vastavad sissekanded perekonnaregistrisse selles omavalitsuses, kus peetakse perekonnakirju leidlapse kasvatada võtja suhtes (Prs. s. § 35). Kui kasvatada võtja kohta ei peeta perekonnakirju, siis on mõõduandev leidlapse perekonnakirjade pidamise koha kindlaksmääramisel kasvatada võtja alaline elukoht või asukoht.

Perekonnaregistris leidlapsele avataval erileheküljel märgitakse sünniakti alusel tema perekonnanimi, nimi ja sünnilahtris sünniaeg ja -koht. Kui sünniaega ja -kohta ei saa märkida, märgitakse leidmise aeg ja koht, viimasel juhtumil täiendatakse lahtri pealkiri sõnaga „leid“ (Prs. s. juhtnööride § 65).

Kohtu- ja Siseministeeriumi adm.-osak. seletusel Tallinna linna perekonnaseisumetile (kiri 29. III 1929 nr. 6480) tuleb perekonnaseisumetnikul leidlapse sünniaktis tähendatud arvatav vanus ümber arvata kindla aasta kuupäeva peale ja see leidlapse sünniajana kanda perekonnaregistrisse. Sünnikoha asemel, kui see sünniaktis

märkimata, tähendatakse Perekonnaseisu seaduse juhtnööride § 63 korras leiukoht.

Kui lapse vanemad hiljem on avalikuks tulnud, ja nende poolt esitatud andmete põhjal on koostatud uus täiendav akt, registreeritakse täiendava aktiga tehtud muudatused ja parandused perekonnaregistri samal leheküljel ja siis kantakse laps ka vanemate erilehekülgedele. Selgub aga, et laps tuleb registreerida mõne teise omavalitsuse perekonnaregistris, saadetakse kõik aktide ära kirjad kuuluvuse järgi edasi ja suletakse avatud lehekülg (Prs. s. § 37).

Kohtuotsuseid.

Omavalits. aj. järelevalve sead. § 4 ettenähtud protestimise tähtaega tuleb hakata arvama sellest päevast, millal Kohtu- ja Siseminister on saanud kätte protokollide ära kirjad ühes kõigi otsuste aluseks olnud ettepanekutega, dokumentidega ja muude vajaliste andmetega.

(Riigikohtu adm.-os. toim. nr. 462 — I — 1933).

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud Riigikohus leiab: Omavalitsuse ajutise järelevalve seaduse (RT nr. 78—1919. a.) järgi teostab järelevalvet linna- ja maakonna omavalitsuste tegevuse seaduslikkuse üle Kohtu- ja Siseminister isiklikult, või oma esitajate kaudu (§ 3). Järelevalve võimaldamiseks saadetakse linnavolikogude ja maavolikogude protokollidest ära kirjad 7 päeva jooksul pärast koosolekute lõppu Kohtu- ja Siseministrile, kellel on õigus kahe nädala jooksul pärast ära kirjade kättesaamist administratiivkohtu korras protesti avaldada otsuste vastu, kui ta neis leiab seaduse rikkumisi (§ 4). On arusaadav, et Kohtu- ja Siseminister saab otsuste seaduslikkuse või mitteseaduslikkuse kohta seiukohta võtta ainult siis, kui temale on esitatud selleks kõik vajalised andmed. Seadus räägib küll protokollide ära kirjade esitamisest. Kuid protokollid, kui niisugused, võivad puudulikud olla järelevalve teostamiseks. Need võivad sisaldada ainult lühikesi otsuseid-resolutsioone, ilma et neisse oleksid kantud otsuste aluseks olnud ettepanekud ja dokumendid. Eelarved ja aruanded, näiteks, seatakse kokku linna- ja maavalitsuste poolt; neid lastakse sagedasti trükkida ja need sisaldavad kümneid ja sadasi lehekülgi. Nende üksikasjaline kordamine volikogude protokollides oleks tehniliselt raske ja praktiliselt asjatu. Volikogude protokollid kantakse ainult lühike otsus eelarve või aruande vastuvõtmise kohta. Kui nüüd Kohtu- ja Siseministrile esitatakse ainult protokollid ära kirja, ilma et eelarve või aruanne oleks lisatud juurde, siis loomulikult, ei saaks Kohtu- ja Siseminister võtta seisukohta eelarve või aruande seaduslikkuse kohta. Eelöeldut arvesse võttes, tuleb Omavalitsuse ajutise järelevalve seaduse § 4 mainitud protokollide ära kirjade all mõista mitte ainult protokollide kui niisuguste ära kirja, vaid viimaseid ühes kõigi otsuste aluseks olnud ettepanekutega, dokumentidega ja muude

vajaliste andmetega, ning tähendatud paragrahvis ettenähtud kahe-
nädalast protestimise tähtaega tuleb hakata arvama sellest päevast,
millal Kohtu- ja Siseminister on saanud kätte kõik vajalised andmed
selleks, et otsustada, kas teatav otsus on seadusepärane või mitte.

Ametlik osa.

Politseivalitsuse ringkiri 3. maist s. a. nr. 205-p kõigile linna-, alevi- ja maavalitsustele.

Mõned omavalitsuseasutised on pöördunud ministeeriumi poole
järelepärimisega, kuidas arvestada tapikorras edasisaadetavate
vangide saatekulusid: kas Siseministri juhtnööri järgi (RT nr. 46 —
1926. a.) või Vabariigi Valitsuse määruse järgi 25. I s. a. (RT 10
s. a. art. 76).

Arusaamatuse ärahoidmiseks teatan, et RT nr. 46 — 1926. a.
avaldatud vangide saatekulude normide aluseks oli Kütide seadus
(RT nr. 32 — 1926). Et aga Vab. Val. määrusega 25. I s. a.
(RT nr. 10—1933. a.) on RT nr. 32 — 1926. a. avaldatud küüdi
taksid muudetud, tuleb lugeda muudetuks ka Siseministri juhtnööris
§ 1 (RT nr. 46 — 1926. a.) tähendatud normid, alates 1. veebruar-
ist s. a.

Maksudevalitsuse seletus tubakataimede kasvatamise normi kohta.

Viimasel ajal on politseiametnike poolt Maksudevalitsusele esi-
tatud rida juurdlusti tubaka kasvatamise kohta maksvate seaduse
eeskirjade rikkumises, millest Maksudevalitsus on sunnitud olnud
tunduva osa lõpetama süüteo tunnuste puudumisel ja kriminaaljäl-
itamise aegumise tõttu.

Et politseiametnikel võimalik oleks eelnäidatud süütegude jäl-
gimisel talitada ühtlaselt ja et hoida ära võimalikke asjatuid juurd-
lustoimetusi, Maksudevalitsus teeb teatavaks oma seisukohad tu-
baka kasvatamise kohta ning palub need teatada ka kohalikele
konstaablitele:

1) Tubakamaksu seaduse §§ 20 ja 24 märkuses ettenähtud 200
taime võib kasvatada iga iseseisva majapidamisega perekond, kuigi
need perekonnad asuvad ühes talus või majas ja kasutavad ühist
põllu- või aiamaad. Näiteks, kui talus elab 2 majanduslikult ise-
seisvat perekonda, s. o. kui nad elavad „lahus leivas“, siis tuleb selle
talu kohta lugeda oma tarvitamiseks kasvatada lubatud normiks 400
tubakataime;

2) Tubakamaksu seaduse § 25 ettenähtud arveraamatu sisse-
seadmist nõuab seadus lehetubaka saagi arvestamiseks ainult nen-
delt istandustelt, kus kasvatati üle 200 tubakataime ja kui istandu-
ses tubaka alalhoidmiseks on seatud sisse sellekohane ladu;

3) Seadusepäraseks istanduse ülesandmiseks (Tub. sead. § 20)
tuleb lugeda ainult tähtajaks, s. o. 1. juuliks, valla- või alevivalitsu-
sele või maksuinspektorile antud kirjalik teadaanne oma tubakais-
tanduse kohta;

4) Tubakamaksu seaduse § 20 rikkumise süütegu (teadete esitamata jätmise istanduse kohta) aegub 6 kuu jooksul, arvates 1. juulist;

5) Tub. sead. § 24 ettenähtud järgneva aasta 1. aprilliks müümata jäänud üle 200 taime perekonna peale ulatava tubaka konfiskeerimist on raske teostada seaduse praeguse kuju juures, sest puudub alus taime ümberarvamiseks tubaka hulga, kuna taimeid saadava kuivatatud ja pargitud lehetubaka kaal on mitmesugune, sõltudes tubaka sordist ja taime ning lehtede suurusest. Seejärest on raske teha kindlaks, kas süüdistataval on järel alla või üle 200 taime ulatuval hulgal tubakat.

Kui on tehtud kindlaks, et süüdistatav kasvatas taimi üle 200, ei ole see veel küllaldane alus tubaka konfiskeerimiseks, sest temal võis osa saaki rikki minna või hävineda, milliseid juhtusid seadus ei reguleeri.

Ülalnimetatud põhjustel ja asjatute juurdlustoimetuste ärahoidmiseks tuleks sel alal tegutseda ettevaatlikult ja juurdlusi võtta ette ainult neil kordadel, kui süüteo tunnused on kindlad ja tubaka hulk ületab lubatud taime arvule vastava hulga silmnähtavalt ka minimaalse lehtede arvu ja kaalu juures. Seejuures tuleb igaks juhuks ka pärast 1. aprilli leitud tubaka hulga 200 taimele vastav osa arvata maha, kui oma tarvitamiseks määratud osa, mis ju selle omanikul ka tervelt võib olla tarvitamata.

Maksudevalitsuse seletus salakauba asjus.

On tulnud ette juhtumeid, kus kriminaalpolitsei pidas kinni salaja üle piiri Eestisse toodud asju, mis olid varastatud välismaal.

Sarnased asjad loetakse salakaubaks ja nende üle piiri toojaid tuleb karistada kui salakaubavedajaid. Salakaubaveo eest on nähtud ette trahv asjade 2—3-kordse tollimaksude suuruses ja asjade konfiskeerimine. Asjade konfiskeerimise asemel nõutakse süüdlaselt asjade väärtus, kui neid mingisugusel põhjusel ei saa konfiskeerida.

Kriminaalpolitsei ametnikud seega peaks eeltähendatud asjad (ühes juurdlusega) enne nende omanikkudele või välismaa kohtuvõimudele väljaandmist andma kohalikule tolliasutusele salakauba toimetuse algamiseks ja trahvisumma kindlakstegemiseks. Seda aga kriminaalpolitsei ametnikud ei tee, mille tagajärjel jäävad salakaubavedajad karistamata.

Palutakse korraldust, et eeltähendatud juhtumel kriminaal-ametnikud annaks salakaubana Eestisse toodud asjad — olgugi varastatud — ühes protokolliga ligemale tolliasutusele salakauba toimetuse algamiseks.

Kohtu- ja Siseministri käsukiri 18. maist s. a. nr. 23.

Täna Kohtu- ja Siseministeeriumi juhtimiselt lahkudes, täna kõiki kaastöölisi nii Ministeeriumi Keskasutuses, kui ka mujal,

juhtijaid ja juhitavaid, kellega mul läinud viieteistkümne kuu jook-
sul ühise töö juures ühiseid muresid on tulnud kanda.

A. Anderkopp,
Kohtu- ja Siseminister.

Kohtu- ja Siseministri käsukiri 26. juunist s. a. nr. 31.

Kuulanud ära politseivalitsuse direktori aruande politsei tege-
vuse üle korra jalulhoidmise alal äsjamöödunud üldlaulupeo ja
Latviya vabariigi presidendi külaskäigu puhul, võtan sügava rahul-
dustundega teadmiseks väljapaistvat korraldamisvõimet kui ka en-
nastsalgavat jõupingutust, väsimatut kohusetunnet ja laitusetut
koostööd, millega kõik meie politseiharud, eriti aga Tallinna-Harju
prefektuur, nii heade tagajärgedega esinesid nendel politseile töö-
poolest rasketel ja töörohketel päevadel, ning loen oma meeldivaks
kohuseks avaldada tõsist tänu tehtud töö eest kõikidele politsei-
ametnikkudele, eriti Tallinna-Harju prefektuurile, kelle õlule langes
suurem osa sellest suurest tööst ja vastutusest.

V. Rooberg,
Kohtu- ja Siseminister.

Piirivalve valitsuse ülema käsukiri 6. maist s. a. nr. 69.

Möödunud aasta lasketegevus näitab, et piirivalves sel alal on
teotsetud suure huviga ja on ka saavutatud tunduvat edu.

Erilise innuga on püütud paremate tagajärgede poole mõnes
jaoskonnas.

Kõigil jaoskonna- ja raiooniülematel ka käesoleval aastal las-
keasjanduse kui ka oma isikliku lasketaseme tõstmise peale suurt
rõhku panna. Tuleb korraldada võimalikult rohkem laskeharjutusi
ning klassikatsetest ja võistlustest suurema laskurite arvuga osa
võtta. Ohvitseride ja laskespordi ühingute juhatustel tõsta huvi
laskeasjanduse vastu, anda eeskuju ja hoogu teistele ja kõigiti
kaasa aidata ja edendada laskeala, sest piirivalve vajab häid lasku-
reid — seda nõuab teenistus.

Ametisse määramisi:

Feliks Peterson on määratud kriminaalpolitsei vanemaks
agendiks, arvates 1. juunist s. a.

Narva vangimaja ülema kohustetäitja Arnold Grünfeldt on
kinnitatud ametisse, arvates 17. maist s. a.

Ümberpaigutusi:

Teenistuse huvides on paigutatud vastastikku ümber Petersi
jaoskonna politseikomissar Peeter Kraav Irboska jaosk. politsei-
komissariks ja Irboska jaosk. politseikomissar Nikolai Rattas Pet-
seri jaoskonna politseikomissariks, arvates 1. juulist s. a.

Poliitilise politsei komissar Tallinnas August Ingerman on
määratud oma palvel ja teenistuse huvides kriminaalkomissariks
Viljandi, arvates 25. juunist s. a.

Poliitilise politsei komissar Pärnus Reinhold Täht on paigutatud ümber teenistuse huvides samale ametikohale Tallinna, arvates 25. juunist s. a.

Kriminaalkomissar Valgas Konstantin Kirschberg on määratud teenistuse huvides poliitilise politsei komissariks Pärnu, arvates 25. juunist s. a.

Teenistuse huvides on paigutatud ümber Antsla jsk. politseikomissar Võrumaal Gustav Uussaar Narva 2. jaoskonna politseikomissariks ja Narva 2. jaoskonna politseikomissar Julius Tiisfeldt — Antsla jaoskonna politseikomissariks Võrumaal, arvates 1. juunist s. a.

Ametikõrgendusi:

Viljandi-Pärnu prefektuuri kordnik, end. konstaabel Mihkel Ausman on määratud konstaabliks sama prefektuuri koosseisu, arvates 20. juunist s. a.

Narva prefektuuri kordnik Erik Jänes, kes lõpetanud politseikooli kõrgema klassi kursuse 11. märtsil 1932. a., on määratud konstaabliks Tartu-Valga prefektuuri koosseisu, arvates 21. maist s. a.

Kriminaalpolitsei vanem assistent Viljandis Sergei Kuresson on kinnitatud kriminaalkomissariks, arvates 25. juunist s. a.

Tallinna jaoskonna Loksa raiooni kord. ülema kt. kapral Johannes Meedelman ja J.-Jõesuu kord. ül. k. t. kapral Aleksei Luik on ülendatud hoolsa ja kiiduväärt teenistuse eest noorem-allohviterideks ja kinnitatud kordoni ülemateks, arvates 1. juunist s. a.

Ametist vabastamisi:

Viljandi-Pärnu prefektuuri konstaabel Arnold Puust on vabastatud ametist oma palvel, arvates 1. juunist s. a.

Tartu-Valga prefektuuri konstaabel Bernhard Uusai on vabastatud ametist oma palvel, arvates 3. maist s. a.

Avaldatud tänu:

Kohtu- ja Siseministri käsukirjaga 13. juunist s. a. nr. 27 avaldatakse kauaaegse Tallinna poliitilise politsei komissari August Ingerman'i ülemineku puhul kriminaalpolitsei teenistusse, temale tänu senise hoolsa ja kohusetruu teenistuse eest ja soovitakse temale sama edukat teenistuse jätkamist uuel alal.

Autasu määramisi:

Kohtu- ja Siseministri resolutsiooniga 20. juunist s. a. on Lihula raiooni konstaablile Läänemaal Eduard Haman'ile määratud 30 krooni autasu otsitavate isikute leidmisel ülesnäidatud hoolsuse eest.

Kohtu- ja Siseministri resolutsiooniga 6. maist s. a. on määratud politseiametnikkudele rahalist autasu järgmiselt:

Konst. Robert Simson'ile ja Julius Tinits'ale — kummalegi Kr. 30.— suurema vargajõugu ühiselt paljastamise eest; konst. Aleksander Kukele ja Aleksander Saarsen'ile — kummalegi

Kr. 20.— kardetava murdvarga ühiselt tabamise eest; konst. Bernhard Kukele, Hugo Kivile ja Eduard Ehrlich'ile — igähele
 Kr. 20.— suurema vargajõugu ühiselt paljastamise eest; konst. O. Sikkenberg'ile ja kordn. Johannes Suurojale — kummalegi
 Kr. 20.— põgenenud kardetava vangi ühiselt tabamise eest; konst. H. Tederschmidt'ile — Kr. 20.— mitmekordse murdvarga tabamise eest; konst. Hans Tust'ile — Kr. 30.— kahe mitmekordse murdvarga tabamise eest; allkonst. Eduard Hõlpus'ele — Kr. 20.— isikute energilise paljastamise eest, kes asetasiid takistusi raudteeliinile; assist. J. Okker'ile — Kr. 30.—, assistent F. Toone'le ja van. agent Elmar Aberg'ile kummalegi Kr. 50.— röövmõrtsuka Fomin'i ja Kusnetsov'i paljastamise ja tabamise eest; konst. Elmar Raamatule — Kr. 20.— Fomin'i ja Kusnetsov'i tabamisel kaasaaitamise eest; assistent T. Raudsepale — Kr. 30.— paljude suuremate varguste energilise jälgimise eest; assistent N. Animäele ja agent Voldeemar Moosesele — kummalegi Kr. 20.— röövli energilise paljastamise ja tabamise eest.

Ühtlasi härra minister avaldas arvamist, et mitmete autasuks ettepanud politseiametnikkude teened vääriskid tegelikult suuremat autasu, mida aga ei luba teostada eelarves selleks otstarbeks ettenähtud äärmiselt piiratud krediit.

Politseivalitsuses on registreeritud:

1) ajaleht „Reklaamleht“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja — Richard Niglas ja vastutav toimetaja — Erni Jürgenson;

2) ajaleht „Maailm“, ilmub Viljandis, iga päev, väljaandja ja vastutav toimetaja — Victor Schütze;

3) ajaleht „Töövägi“, ilmub Tallinnas, üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Georg Semjonov;

4) ajaleht „Võitluse Lipp“, ilmub üks kord nädalas, väljaandja ja vastutav toimetaja — Priidik Kroos;

5) ajaleht „Tartu Hommikleht“, ilmub Tartus kolm korda nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Jaan Ilves;

6) ajaleht „Arensburger Anzeiger“, ilmub Kuresaares üks kord nädalas; väljaandja — Artur Hallik ja vastutav toimetaja — Ernst Duberg;

7) ajaleht „Novõi Svjet“, ilmub Tallinnas, tarvidust mööda; väljaandja — Evald Schultz, vastutav toimetaja — Antonina Köster;

8) ajalehed „Tartu Telegramm“, „Võru Telegramm“, „Valga Telegramm“, „Pärnu Telegramm“ ja „Uus Telegramm“, ilmuvad Tartus üks kord nädalas; väljaandjad — Elmar Tõns, Johannes Kikas ja Alfred Künapuu ja vastutav toimetaja — Julius-Osvald Juurik;

9) ajakiri „Naljandid“, ilmub Tartus kaks korda kuus; väljaandja — Robert Suudar ja vastutav toimetaja — Salme Eier;

10) ajakiri „Ajuspordileht“, ilmub Tallinnas üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Nikolai Vaher;

11) ajakiri „Ajusportlane“, ilmub Tallinnas igal laupäeval; väljaandja — Karl Valdes ja vastutav toimetaja — Nikolai Vaher, ja

12) ajaleht „Elva Sõna“, ilmub Elvas üks kord nädalas; väljaandja ja vastutav toimetaja — Endel Anderson.

Politseivalitsuse poolt on antud load

laskeriistade ja laskemoonaga kauplemiseks: Eduard Johannese p. Länemetsale V. Maarja alevikus, maksvusega 6. aprillini 1934, Johannes Veskele Rakveres, Tallinna 27, maksvusega 23. aprillini 1934, Adolf Valentini p. Neumann'ile Narvas, Joala 22, maksvusega 8. maini 1934, Viljandi Eesti Põllumeeste seltsi Kaubanduse osakonnale Viljandis, Tallinna 3, maksvusega 26. maini 1934, ja Grigori Aleksandri p. Shivolovitsch'ile Kuresaare, Kauba 1, maksvusega 23. maini 1934;

Laskemoonaga kauplemiseks: Kaubanduse a.-s. Hüppler ja Ko Tallinnas, S. Tartu mnt. 45, maksvusega 16. aprillini 1934, Jaan Jaani p. Brunhof'ile Meeksi vallas ja as., maksvusega 1. maini 1934, Rapla Tarvitajateühisuse juhatusel, Märjamaa alevikus, maksvusega 20. aprillini 1934, Gustav Kustase p. Valdmann'ile Laitse vallas, maksvusega 11. maini 1934, Ivan Mihaili p. Tsernovitsky'le Märjamaa alevikus, maksvusega 10. juunini 1934, Käru Tarvitajateühisuse juhatusel Kärus, maksvusega 22. juunini 1934, ja Margarete Jauker'ile Jõgeva alevis, Suur t. 2, maksvusega 28. juunini 1934;

Laskeriistade parandamiseks: Johannes Mardi p. Jürisson'ile Türis, vabriku maja nr. 15,10 maksvusega 22. apr. 1934, Ado Jaagu p. Suuder'ile Nõmmel, S. Pärnu 56, maksvusega 26. maini 1934, Karl Karli p. Kanepile Otepää alevis, Pärnu 6, maksvusega 6. maini 1934, Karl Jüri p. Burmeister'ile Rapla alevikus, maksvusega 1. maini 1934, ja August Jakobi p. Eiche'le Võrus, Kreutzvaldi 36, maksvusega 29. maini 1934.

Politseivalitsuse direktori otsusega on tühistatud:

Uue-Kariste vallas elava August Hansu p. Laretei, Kõlleste vallas elava Jaan Peetri p. Juks'i, Rakveres elava Johannes Villemi p. Treimann'i ja Kuivajõe vallas elava Jaan Jüri p. Saueaugu laske-riistalood ning Alliku vallas elava Jaan Johani p. Ressar'i laske-riistalood jahipüüsi hoidmise ja kandmise osas.

Küsimusi ja kostmisi.

„Eesti Politsei“ annab siin kõigile „E. P.“ tellijaile tasuta vastuseid. Kui keegi tellijaist soovib vastuse saada enne järgmise numbril ilmumist, siis saadetakse sellekohasel soovil vastus posti kaudu kätte, kui selleks on lisatud juurde 10-sendiline postmark. Toimetus jätab endale õiguse avaldada kirjateel saadetud vastused „Eesti Politseis“, kui küsimused on põhimõttelised ja üldhuvitavad.

M. V. Küsimus. Kuidas teostatakse arestitud maksuvõlgade teistelt isikutelt või asutistelt kahekordselt sissenõudmine?

Vastus. Administratiiv-sissenõudmise seaduse (RT 2 — 1932, art. 15) § 38 ettenähtud arestitud maksuvõlgade teistelt isikutelt või asutistelt sissenõudmine tuleb teostada üldises tsiviilnõuete korras. Nõuded esitab kohtule ja tõestab kohtus maksuvõlgu nõudev asutis.

Konstaabel T. Küsimus 1. Keegi oli jätnud oma heinamaa mõõdunud suvel niitmata. Järgmisel talvel selgus, et teadmata isik oli heina ära niitnud ja sinna ka kuhja pannud; heinamaa omanik sooviks, et neid heinu ei oleks heinamaal ja ühtlasi ei sooviks teadmata isikule anda oma heinu, nõustuks vaid tööraha tasumisega. Kas politsei võib lubada heinamaa omanikule heinu koju vedada kuni niitja selgumiseni, kuidas tuleks säärasel korral talitada?

Vastus 1. Siin on tegemist puht tsiviil-vahekorraga. Politseil ei ole siin midagi teha. Kui võõras isik on võõral heinamaal teinud heina omaniku loata, siis ei ole omanikul mingit takistust heinu endale jätta. Niitja võiks ainult siis nõuda töö eest mõnesugust kahjutasu, kui ta suudab tõendada, et ta on talitanud heas usus, s. o. põhjendatult arvates, et temal õigus oli sellel heinamaal heina teha.

J. K.

Küsimus 2. Isal on 8—10 hekt. suurune talukoht. Lapsed — vallalised ja abielus — elavad isa talus ja saavad ülalpidamise juhuslikkude tööde läbi ja vähese töö eest isa käest. Vallavalitsus nõuab lastelt isikumaksu, kes aga maksujõuetud on. Vallavalitsus palub *nõudmise pöörata isa varale, kes laste eest vabatahtlikult ei tasu nende isikumaksu.* Kas politsei võib säärasel korral arestida isa vara laste võla katteks?

Vastus 2. Isikumaks on isiklik maks ja see lasub otsekohe maksukohuslasel. Laste isikumaksu sissenõudmiseks isa varast ei ole mingit alust.

J. K.

Küsimus 3. Kohtu s. otsuse järgi nõudja nõuab kostja päralt oleva hoone aresti alla panemist ja võla katteks äramüümist. Hoone asub kostja õuemaal, on alusmüüri peal, kuid elustamata ja ei kuulu talu majapidamise hoonete hulka. Kas võib politsei selle hoone vallasvara korras arestida? Kui kostja kaebuse korral peaks selguma kohtus, et tegemist kinnisvaraga, kas on siis ka üleskirjutaja ametnik kohtulikult vastutav tekkinud kulude eest või mõnes teises suhtes vastutav?

Vastus 3. Ehitised loetakse üldreeglina selle maa osaks, millel need asuvad (BES § 771). Vallasvarana võiks ehitist käsitada vaid siis, kui keegi ehitab võõral maa-alal hoone tingimusel, et ta võib hoone ära viia. Kõnesoleval juhul ei saa hoonet võtta vallasvarana.

Kui ametnik teadlikult kellelegi kahju tekitab, siis tuleb temal ka vastutada.

J. K.

K. v—s. Küsimus 1. Kas Rahvahäätamise komisjoni esimees ja liikmed langevad karistuse alla selle eest, kui nemad või mõni neist ei ilmu komisjoni istungile ja häätamine peab seepärast ära jääma.

Vastus 1. Tuleb arvata, et mõjuva põhjuseta istungile mitteilmunud komisjoni liige langeb karistuse alla N. s. § 384 põhjal.

Küsimus 2. Kas säärasel juhul võiks ka kaheliikmeline komisjon istungit pidada? Mis tuleks võtta ette hääletamise läbiviimiseks? Kas Rahvahääletamise komisjoni esimehele, sekretärile ja liikmetele vallavolikogu võib valida asemikke, kes nende puudumisel võiksid neid asendada.

Vastus 2. Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse (RT 16 — 1926) § 18 järgi on jaoskonna komisjoni istungid otsusevõimelised, kui on koos vähemalt 3 liiget, nende hulgas juhataja või tema abi, nii et kaheliikmeline komisjon ei ole otsusevõimeline. Sama seaduse § 16 järgi koosnevad jaoskonna komisjonid vallas vallavolikogu poolt valitud juhatajast, sekretärist ja kahest liikmest. Asemikkude valimist seadus ei näe ette.

X. vald. Küsimus 1. X. vallal olid magasiadid likvideerimata. 1917. a. ärevate aegade kartel anti kõik magasis olev vili laenuks põllumeestele. Eesti aja alul otsustas vallavolikogu magasid likvideerida ja viljalaenu rahas sisse nõuda toitluskapitali summadesse. Paljud maksid oma laenu ära, aga suur osa on tasumata, kuigi sissenõudmine käib adm.-korras. Nüüd tekib küsimus, kas neid võlguolevaid laene peab arvestama raha peale RT 23 — 1932 § 84 teise lõigendi korras või mitte. Selles paragrahvis on öieti öeldud, et magasivili võetakse arvele. Aga kui seda vilja tegelikult ei ole, mis siis teha? Meil on laenu raha peale arvestamata.

Vastus 1. Kogukondlikkude viljatagavarade rahakapitaliks muutmise korra (VSK XIII k., Toitl. sead. § 188 lisa, vt. Liivi talur. sead. Jakobi väljaande järg 1905. a. lhk. 25) järgi magasivilja tagavarade likvideerimisel ja rahakapitaliks muutmisel pidi ühtlasi ka väljalaenu vili arvatama ümber raha peale ja kirjutatama kohe toitluskapitali ja toitluskapitalist antud laenu arvetele. Kui see omal ajal jäi tegemata, siis tuleks seda nüüd tagantjärele teha Vallav. arvep. korra (RT 23 — 1932) §§ 35—43 nõuete ja juhatuste järgi. Sel juhul ei ole tarvet antud laene arvestada viljana. Kui aga magasivilja tagavarade likvideerimine vallavolikogult otsustamata ja Kohtu- ja Siseministrilt kinnitamata, siis tuleb antud ja võlas seisev vili arvestada arvepidamise korra §§ 84—87 järgi.

Küsimus 2. Kas lootusetuks muutunud ja vallavolikogu otsuse põhjal kustutada otsustatud magasivilja laenu hind tuleb tasuda toitluskapitalile valla eelarve korras või mitte?

Vastus 2. Lootusetuks muutunud magasivilja võlgu võib kustutada, ilma neid valla poolt üldise eelarve korras tasumata, vallavolikogu otsusel ja Kohtu- ja Siseministri nõusolekul.

Ametnik. Küsimus. Kas võib alaealise abielu registreerida siis, kui selleks nõusoleku annab ainult üks vanemaist — ema, kuna isa on jäljetult kadunud. Dokumentaalseid tõendusid selle kohta, et isa on kadunud, ei ole, tõendada võivad seda küll mõned isikud.

Vastus. Alaealise abielu võib registreerida ka ainult ema nõusolekul, kui isa on teadmata äraolekul (Abielu sead. § 8, RT 138 — 1922). Perekonnaseisuametnik võib kahtluse puhul nõuda isa teadmata äraoleku tõendamist tunnistajate varal.

V. Küsimus. Kuidas toimub abiellumisvõimelise kurtumma abielu registreerimine?

Vastus. Abiellumisvõimelise kurtumma abielu registreerimine sünnib üldiselt harilikus korras. Kuna aga kurtumm akti ettelugemist ei kuule, peab kirjaoskaja kurtumm akti ise läbi lugema ja oma käega aktile kirjutama, et ta on selle läbi lugenud ja on sellega nõus.

Kirjaoskamatu kurtumma abieluakti koostamisele palutakse peale tarvilikkude tunnistajate veel isik, keda kurtumm usaldab ja kes oskab temaga märkide abil rääkida. See isik võib temaga olla ka suguluses, kuid ta peab vastama kõigi teiste tunnistajate kohta ülesseatud nõuetele (v. „E. P.“ nr. 3 — 1932 ilmunud T. Tedre artikkel „Abieluakti kokkuseadmisest“).

Välismailt.

Geiša hind — 25 krooni.

Jaapanis maksab juba üle 600 aasta komme, mille järgi vanemad, kes on sattunud raskesse olukorda, üürivad välja oma ilusaid tütreid geišadeks, harilikult kuue aasta peale. Sarnane „väljaüürimine“ sünnib täiesti avalikult, seda peetakse seadusepäraseks ja selle kombe vastu palju — vähemalt seni — pole vaieldud. Tokios ainuüksi tegutseb 210 naistega kaubitsejat, kellel oma äri ajamiseks on kontsessioon ja kes oma agentide kaudu muretsevad teemajadesse noori ilusaid naisi. Harilikult annavad oma lapsi üürile talupojad. Kuna aga varematel aastatel saadi üürina tütre eest umbes 8000—10000 krooni, on see hind langenud tänu üldisele majanduskriisile. Varem üüris talupoeg, kellel oli kolm tütart, äärmise häda sunnil ainult ühe tütre välja, ja agendil maal ringi sõites tuli palju vaeva näha, et saavutada kokkulepet talupojaga. Nüüd aga katsutakse võimalikult kõik tütreid välja üürida ja ollakse nõus ka väikese tasuga, nii et praegu makstakse tulevase geiša eest 25 kuni 50 krooni kuue aasta eest. On arusaadav, et Jaapani seltskond selle pahe vastu võitleb, eeskätt võitleb geišade instituudi vastu patriotlik naisliiga, kes on kogunud täpseid andmeid kõnesoleva väärnähtuse kohta. Muu seas on selgitatud, et paljudes külades leidub keskmiselt 700 talus ainult 100 tütarlast, teised kõik on geišadena kusagil amētis; ja ülejäänud on pääsenud enamalt jaolt ainult tänu oma eba-meeldivusele. Kui isa tahab oma tütre enne tähtaega välja lunastada, peab ta maksuma 4000 krooni — vaatamata sellele, et ta sai omal ajal ainult 25 kr. Sel alal sahkerdajad seletavad seda seega, et geiša väljaõpetamine minevat kalliks maksuma (geišasid õpetatakse laulma, mängima mõnd muusikariista, neile antakse tunde

ilukirjanduses jne.). Tokios oli 1932. a. 6794 geišat ja terves Jaapani riigis 41.000 geiša ümber, mis on muidugi kohutavalt suur arv. On välja arvatatud, et nende ajutised peremehed on tänu neile teeninud hiiglasuuri summasid.

Kas vene ohranas tuli ette provokatsioone?

Selle küsimuse üle on teadupärast väga palju vaieldud, kuid kokkuvõetult näib, et vene ohrana toimetas tõesti provokatsioone, ja, kui meele tuletada kurikuulsa Asev'i lugusid, mis lõpuni küll veel selgitamata, näib, et provokatsioone toimetati õige laiajooneliselt, nii et mõned uurijad kalduvad arvamusele, et kõik need Plehve ja teiste tapmised polegi õieti muud kui vene ohrana provokatsioonitööd. Seda provokatsiooni eitab täiesti viimane vene politseidirektor A. T. Vassiljev („Ochрана, Aus den Papieren des letzten russischen Polizeidirektors“). Kuid sama Vassiljev on sunnitud tähendatud raamatus tooma mõningaid fakte, mida meie oma arusaamise juures ei saa muuks nimetada kui provokatsiooniks. Need juhtumid on seejuures sarnased, millega Vassiljev'il tuli isiklikult tegeleda, olles politsei teenistuses. — Esimene lugu sündis 1906. a., s. o. sel ajal, mil pärast revolutsiooni kõvendati politsei koosseisu üldse ja ohrana koosseisu eriti. Tolleaegne politseidirektor M. I. Trusevitsh lõi erilisi raionide kaitseosi, mille etteotsa tuli seada vastavate ametnike puudusel ohvitser, kellel muidugi aimugi polnud ohrana tegevusest ja, võib olla, isegi ülesannetest. Tol ajal maksis vene politseidepartemangus veel meile väga imelikuna tunduv vaade, et politseiüksus, kes esitab rohkem ettekandeid tabatud poliitiliste kurjategijate kohta, töötab paremini kui üksus, kelle vastavate ettekannete arv on väiksem. Kui nüüd arvesse võtta, et üksuste etteotsa sattusid, nagu tähendatud, poliitilise politsei töö mõttes täiesti vilumatud isikud, siis on selge, missugune segadus võis tekkida sarnases olukorras. Sest kohtadel oli teada politseidepartemangu vaade ettekannete arvu peale. Ja ohvitser, kes tahtis edasi jõuda, hakkas sepitsema kõiksuguseid „riigivastaseid“ asju ja ettevõtteid. Kõnesolev sündmus leidis aset Jekaterinoslavis. Vassiljev sõitis sinna tolleaegse siseministri Durnovo ülesandel. Kohale jõudes selgus, et poliitiline politsei oli leidnud pörandaaluse revolutsionääride trükikoja. Asi oli uurimisel ja prokurör juhtis isiklikult tervet asja. Kohtu-uurija, kelle käes oli asi ja kes läbiotsimisel viibis, leidis, et tegemist on provokatsiooniga ohrana poolt. „Salatrükikojas“ leiti paarsada eksemplari mingisugust riigivastast lendlehte, seal leiti ka trükipress ja sama lendlehe ladu. Kohtu-uurija laskis valmistada samas trükikojas kohe ühe eksemplari; vasttrükitud eksemplar ja leitud eksemplaride võrdlusel selgus, et ladus puudus ühes kohas sõna „et“, mis aga leidis trükitud eksemplarides. Asi oli päevaselge. Ohrana oli kõnesoleva lendlehe kuskil trükkida lasknud ja siis kuidagi toimetanud trükikotta. Mõni agent, kes ladumistööd tundis, korraldas kiiresti ka ladu — ja „riigivastane kuritegu“ oligi valmis. Õnneks äpardus asi ja seda nähtavasti suure kiiruse tõttu. Trükikoja omanikul seisis Siber juba kindlasti silme

ees. Ja mis juhtus ohrana juhiga selles linnas? Ta sai valju noomituse, millega aga siseminister, kellele asjast ette kanti, siiski ei nõustunud, käskides meest kohalt vabastada ja saata tagasi sõjaväkke, kust ta oli tulnud. — Teine lugu sündis siis, kui Vassiljev oli politseidepartemangu erilise osakonna juhataja. Ühel ilusal päeval kandis raudtee-sandarmite ühe osakonna ülem, kelle teenistuskoht asus kauges idas, ette, et Tokios, s. o. Jaapani pealinnas, asuvad mingisugune lokaal, kus saavat kokku vene revolutsionärid. Ettekandes oli tähendatud, et ülem kavatseb viivitamatult saata Tokiosse ühe ohrana agendi, kellele ülesandeks teeb lokaali õhku lasta ühes revolutsionääridega. Muidugi keelati see kavatsus telegraafilisel teel agarale sandarmiülemale kohe ära ja õnneks sattus telegramm õigel ajal mehe kätte, nii et see ohrana atentaat jäi tulemata. See lugu näitab õige kujukalt vene tolleaegse poliitilise politsei mõne juhi vaimlist tasapinda ja arusaamist poliitilise politsei tegevusest.

Omapärane sissetulekuallikas.

Mõne nädala eest seisis Berliini kiirkohtu ees keegi noormees, kellel tuli karistust kanda tegude eest, millega ta üle kahe aasta tegi kahju Berliini autoomanikele. Berliini Westeni linnaosas, eriti Wittenbergi platsi ümbruses tegutses pikemat aega keegi tundmatu isik, kes torkas läbi seisvate autode kummid siis, kui omanikku või juhti lähedal ei olnud. Kui siis autoomanik või juht tuli oma sõiduki juurde ja nägi, et üks kummidest oli vahepeal tühjaks joosnud, hakkas ta seda parandama. Selle töö juures tuli siis igakord montöör Fritz Pavel, kes „juhuslikult“ viibis õnnetuspaiga läheduses, ja pakkus oma kaasabi kummide parandamisel. See abi võeti autoomanike poolt alati suure rõõmuga vastu. Kummi parandati ja „vastutulelik“ montöör sai muidugi tasu nähtud vaeva eest. Mitmel korral langes kahtlus kummide läbilõikamise kohta Pavel'ile, keda teised montöörid ja taksode juhid ammu kahtlustasid ebaausas tegevuses, kuid Pavel oskas ikka puhtana välja tulla. Teda võeti isegi mitmel korral vahi alla, kuid süüd tõendavate asjaolude puudusel tuli mees uuesti vabastada vahi alt. Viimaks langes mees siiski lõksu. Mõned isikud tabasid mehe just töö pealt. Kohtus salgas Pavel kõik maha, kuid tunnistajate tõendusel tehti mehe süü kindlaks ja ta mõisteti pikemaks ajaks vangi.

Chicago kombat Viinis.

Neli noort inimest, neist kaks taksojuhti, tulid Viinis lapseröövimise mõttele, et siis lapse isalt raha välja pressida lapse tagasiandmise eest. Mehed olid varustunud püstolitega, kloroformi ja köiega. Nende plaan seisis järgmises. Viini Theresianumis õppis 13-aastane Frantz Pollak, kelle isa oli kurjategijate teada rikas mees. Neil oli teada, missugustel päevadel ja tunniajal noor poiss lahkub koolist. Ühel — esialgu veel kindlaks määramata päeval kavatseti noor Pollak viia mingisugusel ettekäändel läheduses seisvasse autosse ja siis teda uimastada kloroformi abil. Sarnaselt tahtsid

mehed poisi viia Viinist välja Tullni. Seal oli juba koht korraldatud, kus noor poiss pidi viibima kuni raha saamiseni tema isalt. Kõik oleks, võib olla, libedasti läinud, kuid Lindberghi lapse röövimise järeleaimajad polnud nii ettevaatlikud kui nende Ameerika eeskuj. Nad hakkasid tänaval taksoautode seisukohal, kus kaks kurjategijatest oma taksodega seisid ja reisijaid ootasid, oma kavatsust lõpuks harutama. Keegi juhuslikult möödamineja kuulis seda pealt poole kõrvaga ja, kuna tal näis asi olevat äärmiselt kahtlane, läks ta lähema politseiposti juurde ja teatas loost politseinikule. Viimane astus noormeeste juurde ja päris neilt isikuid tõendavaid dokumente. Üks meestest, kellel nähtavasti oli südamel varem patte, tõmmas noa ja tungis politseiniku kallale. Viimane sai veel õigel ajal tõmmata püstoli, millega laskis maha kallaletungija. Teised võeti vahi alla ja nende ülestunnistuse varal selgus siis lõplikult terve see ameerikalik kavatsus.

Bellignies torn.

Üheski riigis ei õitsenud maailmasõja ajal salaluure sarnases ulatuses kui Belgias, mis on ka täiesti arusaadav, sest seal seisis salaluure teenistuses peaaegu terve rahvas, kes otseselt ei muretse- nud ja ei annud edasi teateid, vaid aitas nende kogumistele kaudselt kaasa. Belgias loodi suur ja vägev salaluure organisatsioon, mille eesotsas seisis keegi vaimulik, kelle nime ei teadnud keegi, keda tunti nii sõprade kui vaenlaste leeris „Abbé D.“ nimetuse all. Iga belglane pidas oma aukohuseks olla selle organisatsiooni liige, mis kandis nimetust „Libre Belgique“. See organisatsioon andis isegi sala-ajalehe välja, mis trükiti Brüsselis ja mille trükkimiskohta ei läinud korda okupatsioonivõimudel kindlaks teha, vaatamata kõigile pingutusile. Organisatsiooni kuulusid isegi naised ja lapsed, selle liikmete arv arvati tõusvat 100 000 isikuni. Muidugi leidus ka üksikuid äraandjaid, need olid pea eranditult Belgiasse sisserännanud elsaslased. Selles organisatsioonis mängis tähtsat osa kuninga sugulane printsess Marie de Croy, kes on nüüd annud välja oma memuaarid, millest selgub, et organisatsiooni juhiks oli peale „Abbé D.“ tema vend prints Reginald de Croy. Kui sõda algas, viibis printsess parajasti oma isaisade lossis Bellignies's, mis asub prantsuse piiri läheduses ja millest on möödunud aastasadade jooksul hulk sõja- väge, millest olevat tuletatud ka lossi nimi Bellignies (sõnadest „bellum“ ja „ignis“, s. o. sõda ja tuli). Printsess muutis lossi kohe suureks haigemajaks, mis täitus peagi haavatutega pärast Mons'i verist lahingut. Varsti asus lossi vabadesse ruumidesse saksa Belgias opereerivate vägede staap. Kuid lossis ei asunud üksi haavatud ja saksa kindralstaabi ohvitserid, vaid ka inglise ja prantsuse ohvitserid, kes olid sattunud vaenlase seljataha ja ennast vangi ei tahtnud anda. Lossi torn oli ajutiseks asupaigaks neile inglise ja prantsuse ohvitseridele, kes tahtsid tagasi rindele. Kui see oleks avalikuks tulnud, oleks see sõjas maksvate kommete järgi tähenda- nud lossi elanikkudele kindlasti surma. Paari nädala pärast peale saksa ohvitseride asumist lossi, töötas eelnimetatud organisatsioon

juba täies ulatuses: Brüsselis valmistati valedokumente põgenikele ja kõikjal piiril leidus isikuid, kes põgenikke aitasid välja Belgiast. Põgenikele kaasaaitamise organisatsiooni eesotsas seisis printsess ise, siis paruniproua Jeanne de Belleville ja inglanna, halastaja öde miss Cavell. Brüsselis töötasid nendega käsikäes preili Thulier, irlanna prl. Bodart ja belglased: insenerid Capiau ja Baucq. See organisatsioon töötas takistamatult kuni augustikuu keskpaigani 1915. Siis said saksa võimud ühe elsaslase kaudu teateid organisatsiooni tegevusest ja koosseisust. Varsti hakati juhte ja liikmeid vangistama, nende seas vangistati ka printsess, kuna tema venda korda ei läinud leida. Süüdlased anti sõjakohtu alla, kes mõistis viis süüdlast surma, kuna teistele mõisteti rasked vangistuskaristused, printsessile — 10 aastat türmi. 2 surmaotsust viidi täide: miss Cavell ja insener Baucq lasti maha. Printsess kõneleb oma memuaarides, et saksa keiser sellest midagi ei teadnud, ja kui talle asjast teada anti, oli juba hilja. Endine saksa keiser olevat väga vihane olnud otsusega ja eriti selle täitmisega mahalaskmise näol. Võib olla nägi tema ette seda saksavastast propagandat, mis tekkis pärast miss Cavelli mahalaskmist. Printsess de Croy paigutati Sieburgi vanglasse, kust ta raskesti haigestuna viidi üle Münsteri hospidali. Sealt vabanes ta saksa revolutsiooni päevil.

Väljaandja: *Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiiv-ala Kirjastus.*
 Vastutav toimetaja: *O. Angelus.*

KUULUTUSI.

Tunnustatakse maksvusetuks järgmised tunnistused:

Tallinna Loomakaitseseltsi algpõhikirj, registreeritud Tallinna-Haapsalu rahukogus 1920. a. nr. 103 all. (44932)

Zimmerman, Karl Johani p., kaitseväest vabast. tunnistus nr. 6368, v. a. Ratsarügemendi ülemalt 29. 6. 23. a. (25292)

Jürgensman, kaitseväest vabast. tunnistus nr. 2180, v. a. m./r. „Vambola“ komandöriilt 30. 11. 23. a. (28188)

Nauts, Peeter Jakobi p., kaitseväest vab. tunnistus nr. 73, v. a. 3. diviisi tagavarapataljoni ülemalt 25. 2. 20. a.

Saks, Hans Mardi p., kaitsev. vabastamise tunnistus nr. 205, v. a. Pärnu rahvaväe ülemalt 7. 1. 21. a.

Nasarov, Nikolai, kaitsev. vabast. tunnistus nr. 2027, v. a. 10. jalaväe rügemendi ülemalt 28. 8. 25. a. (44935)

Saks, Johannes, kaitseväeteenistusse kõlbmatuse tunnistus nr. 47, v. a. Harju maakonna rahvav. kom. poolt 9. 3. 21. a. (44936)

Ertman, Peeter Jüri p., kaitsev. vabast. tunn. nr. 30057, v. a. Tartu maak. rahvaväe ülemalt 3. 11. 20. a. (44937)

Kalmet, August Ado p., laskeriistaluba nr. 604, v. a. Viru-Järva prefektilt juunis 1930. a. (164)

K a p l a n, David Leibi p., kaitseväest vabast. tunnistus nr. 33000, v. a. Tartu maak. rahvaväe ülemalt 14. 12. 22. a. (44938)

M o o s e s, Hans Kusta p., kaitseväest vabast. tunnistus nr. 4129, v. a. 10. jalaväe rügemendi ülemalt 3. 9. 24. a.

E v a r t, Eduard Jaani p., sõjav. vab. tunnistus nr. 1772, v. a. Lennuväe ülemalt 30. 4. 1923. a. (165)

P ä i n u r m e V a b a t a h t l i k u T u l e t ö r j e ü h i n g u algpõhikiri, registreeritud Kohtu- ja Siseministeeriumis 20. 1. 27. a. nr. 381 all. (166)

T õ n i s s o n, Jüri Jüri p., tunnistus Vabadussõja risti kohta, v. a. Riigikantselei poolt nr. 1388 all. (167)

P a l m, Johannes Mardi poeg, kaitsev. vab. tunnist. nr. 3727, v. a. Tallinna lennukäe rügemendi ülemalt 25. 9. 26. a. (168)

L o i k, Arthur Karli p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 1581, v. a. Saaremaa rahvaväe ülemalt 28. 8. 25. a. (169)

L e p p, Voldemar Abrami p., kaitseväest vabast. tunnistuse duplikaat nr. 3543, v. a. Tartu kaitseväe ülemalt 31. 5. 1928. a. (33402)

V e l t m a n, Harald Johannese p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 3339, v. a. 10. jalaväe rügemendi ülemalt 30. 5. 33. a. (171)

J a k s o n, Andres Jaani p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 14512, v. a. Pärnu maakonna rahvaväe ja K. L. ülemalt 15. 12. 20. a.

K o i g i M a s i n a t a r v i t a j a t e Ü h i s u s e a l g p õ h i k i r i. (44944)

S i o n i s t l i k u T ö ö o r g a n i s a t s i o o n i „H i t a c h d u t“ a l g p õ h i k i r i, r e g i s t r e e r i t u d T a l l i n n a - H a a p s a l u r a h u k o g u p o o l t 17. 4. 24. a. nr. 461 all. (44946)

S e l t s i „H a s o m e r H a z a i r“ a l g p õ h i k i r i, r e g i s t r e e r i t. K o h t u - j a S i s e m i n i s t e e r i u m i s 13. 9. 32. a. nr. 3567 all. (44945)

S ö ö b i n, Ivan Timofei p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 305, v. a. 7. jalaväe rügemendi ülemalt 20. 1. 28. a.

L e b e d e v, Paul Vassili p., kaitseväeteenist. kõlbmatuse tunnistus nr. 93, v. a. Tartu kaitseväeteen. komisjonilt 16. 9. 26. a. (33401)

T i p p, Hugo Jüri p., kaitsev. vabast. tunnistus nr. 4218, v. a. 10. jalaväe rügemendi ülemalt 2. 6. 23. a. (170)

Sh. Stempel

asutatud 1867. a. Tallinnas,
Pikk tän. 15. Telef. 437-37.

**Linane ja pesuriided
Kardinad
Vaibad**

Külastage „Meriklubi“

vabaõhukohvikut!

(Lasteaia ja konservatooriumi
vahelisel platsil.)

Saadaval kõik söögid ja joogid.

Tallinna Linnapank

Tallinn, S. Karja 7.

Omakapitalid	Kr.	641.947.99
Hoiusummad	. „	5.311.712.79
Diskont. vekslid		
ja laenud	. „	4.740.245.74
Kassa reservid	„	1.206.149.21

**Bank toimetab kõiki pangaooperat-
sioone sise- ja välismaal.**

RESTORAN — DANCING — KABAREE

S. Karja 18. „**Meriklubi**“ S. Karja 18.

Iga päev rikkalik

Rootsi eine kella 11—4-ni.

Maitsvad lõunad.

Lõuna muusika kella 2—4, härra Kirillov'i kvintett.

Kabaree kell 10 õhtul.

Muusika algus kell 1/29 õht., mängib hr. John Pary ja tema orkester.

Soovitame meie rikkalikust laost soodsa hinnaga igaseltsi **nahakaupu**:
Talla-, pinsoli-, pastla-, raag-, juht-, kroom- ja schavrett-nahku moodsais värves.

Jalanõusid: kroom-, lakk- ja juhtnahast „REKORD“ vabriku tooteid;

Säärsaapaid: kroom- ja juhtnahast ja kalameestele kollaseid VENE
SAAPAIID

Viitsaapaid meestele, naistele ja lastele, nahkadega ja ilma, mitmeis
värves.

Riidest, kroomnahast tallaga suvikingi, tenniskingi igas suuruses ja värvis.

A-s. Aleksei Gorbatshev & Ko.

Veneturg 5.
Kõnetraat 307-34.

„POLARIS“

EESTI KINNITUS-AKTSIA-SELTS

võtab vastu järgmisi

KINNITUSI:

tule-, murdvarguse-, veo-, väärtsaadete-,
kasko- (laevakerede) ja klaasi-kinnitusi

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid ületavad Kr. 810.000.

Seltsi asutamisest peale on kahjude eest välja makstud üldkokku
Kr. 3.803.290.90.

Soliidne edasikinnitus!

Kahjud likvideeritakse vllivitamata!

Juhatus asub Tallinnas, Vana Viru tän. 12.

Kõnetraat 426-66. Telegr.-aadress: „Polaris“.

Osakond asub Tartus, Lihaturg 7. Kõnetr. 6-75.

Esindajad kõigis linnades ja maakohtades.

Tööstus-kaubandus A.-S.

„Samuel Besprosvanie“

Soovitab oma laost ja osakondadest suures ja maitserikkas valikus:

**rannamantleid, supelkostüüme, rannapijamaid,
kleite, polosärke, võimlemissärke ja muid hoo-
aja kaupu.**

Pealadu: Tallinn, S. Karja 12, telef. 446-63.

Laste osakond: S. Karja 14.

Pesuline „Sokol“

teeb pesu lumi-
valgeks, on tulutoov
ja kaitseb riidet.

Saadaval igalpool.

Tallinna Viili-

Vabrik O.-ü.

Asutatud 1873. a.

Tallinn, Suur Karja 16. Telefon 437-78.

Igasugused **rootsi terastööriistad** puu- ja rauatöösturitele. **Smürgelkivid. Lihvimistarbed. Mõõtmisriistad. Kreis- ja kaatersaed. Masinarihmad. Rihmarattad. Õlitajad. Tihendused j.n.e. Vanade viilide ülesraimimine.**

A.-S. H. Moser & Co

Pikk 19. Tel. 437-47.

Soovitab rikkalikumas valikus **tasku- ja käekelli** maa-ilmakuulsa H-y Moser & Co. vabrikust Le Locle, Schveiz, **seina-, laua- ja äratuskelli, kette ja käevõrusid** kuld ja plaqué.

Parimat rootsi kristalli. Jällemüüjaile meie oma kelli müügiks ei anna, mispärast neid **saab ainult meie juurest.**

Võõrastemaja „ROOM” Restoran

Maneeži nr. 1. Telef. kodune keskjaam 425-51.

Tallinna sõitjaile soovitame mugavaid numbritube, varustatud jooksva sooja ja külma veega, hinnaga alates Kr. 2.—

Eeskujulik köök vilunud vene koka juhatusel. Igal õhtul suures saalis tants jazz-orkestri saatel.

Austusega JUHATUS.

Corso-Café

VABADUSEPL. 5.
TELEFON 454-18

Muusika

kella 5 — 1/2 12 õhtul

PILJARD, MALE.

INGLISE KALEVI-JA
MANUFAKTUURÄRI

Hermann Friedmann

Tallinn, Viru 23. Tel. 447-34.

Soovitab
suures valikus soodsate hindadega
meesterahva ja naisterahva kalevi- ja siidiriideid.

Äsja ilmus trükist

J. VALGE poolt koostatud

RIIGIKOHTU
administratiiv - osakonnas
1931. a. lahendatud küsimusi

Hind Kr. 5.—

Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiiv-ala Kirjastuse laos on saadaval sama autori poolt koostatud

Riigikohtu otsused

eelmistest aastatest, s. o. 1928 (hind kr. 1.75), 1929 (hind kr. 3.50) ja 1930. a. kohta (hind kr. 5.—).

Raha ärasaatmisel posti kaudu saadetakse soovit. raamatud koju kätte.

PEALADU:

„EESTI POLITSEI“ talituses,

Toompea lossis — tuba 34.

Telefon 432-47.

Postkast 338.